

**M A S A R Y K O V A
U N I V E R Z I T A**

PRÁVNICKÁ FAKULTA

**Právní aspekty
programů finanční
asistence
Mezinárodního
měnového fondu**

Diplomová práce

DENISA HANÁKOVÁ

Vedoucí práce: JUDr. Johan Schweigl, Ph.D.

Katedra finančního práva a národního hospodářství
Obor Právo

Brno 2021

Bibliografický záznam

Autor:	Denisa Hanáková Právnická fakulta Masarykova univerzita Katedra finančního práva a národního hospodářství
Název práce:	Právní aspekty programů finanční asistence Mezinárodního měnového fondu
Studijní program:	Právo a právní věda
Studijní obor:	Právo
Vedoucí práce:	JUDr. Johan Schweigl, Ph.D.
Rok:	2021
Počet stran:	70
Klíčová slova:	Mezinárodní měnový fond, finanční asistence, Letter of Intet, Memorandum, Evropská unie, mezinárodní finance, finanční krize

Bibliographic record

Author: Denisa Hanáková
Faculty of Law
Masaryk University
Department of Financial Law and Economics

Title of Thesis: Legal Aspects of Financial Assistance
Programmes of International Monetary Fund

Degree Programme: Law and Legal Science

Field of Study: Law

Supervisor: JUDr. Johan Schweigl, Ph.D.

Year: 2021

Number of Pages: 70

Keywords: International monetary fund, financial assistance,
Letter of Intet, Memorandum, European union,
International finance, Financial crisis

Anotace

Práce se zaměřuje na oblast působení Mezinárodního finančního fondu – finanční asistenci. Nejprve obecně představuje fungování MMF a jeho strukturu. Dále se zaměřuje na celistvý přehled konkrétních finančních programů a komparuje s aplikací v době Dluhové krize Eurozóny. V souvislosti také představuje finanční asistenci poskytovanou institucemi Evropské unie, která je přímo spojena s MMF.

Abstract

This work focuses on the area of expertise of International Monetary Fund - Financial assistance. First it introduces how IMF works in general and then its structure. Furthermore it focuses on the whole overview of specific programs of the financial programs and compares them with application at the time of European debt crisis. In relation it also introduces financial assistance provided by institutions of the European Union, which is directly connected to IMF.

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci na téma **Právní aspekty programů finanční asistence Mezinárodního měnového fondu** zpracovala sama. Veškeré prameny a zdroje informací, které jsem použila k sepsání této práce, byly citovány v poznámkách pod čarou a jsou uvedeny v seznamu použitých pramenů a literatury.

V Brně 31. 3. 2021

.....
Denisa Hanáková

Poděkování

Na tomto místě bych ráda bych poděkovala JUDr. Johanu Schweiglovi, Ph.D., za cenný čas, pomoc a rady při zpracování této diplomové práce. Dále bych ráda poděkovala své rodině a přátelům za jejich podporu a ochotu, a to nejen při psaní této práce, ale i během celého studia. Zejména bych chtěla poděkovat své sestře, která mi během studia připomínala, abych neztrácela nadhled a humor. Na závěr bych chtěla poděkovat všem ostatním, kteří se zasloužili o vznik této práce.

Obsah

Seznam pojmů a zkratek	13
Úvod	15
1 Mezinárodní měnový fond	17
1.1 Historie a vznik.....	17
1.2 Organizace.....	19
1.3 Členství.....	21
1.3.1 Členská kvóta.....	23
1.3.2 Práva a povinnosti členů MMF.....	24
2 Finanční asistence	25
2.1 Pojem finanční asistence.....	25
2.2 Finanční asistence v souvislostech.....	25
3 Struktura finanční asistence	29
3.1 Podmíněnost finanční asistence.....	29
3.2 Programy finanční asistence.....	31
3.2.1 Nezvýhodněné programy.....	32
3.2.2 Zvýhodněné programy.....	38
4 Konkrétní případy poskytnutí finanční asistence	43
4.1 Krize Eurozóny.....	43
4.2 Pandemie Covid-19.....	54
5 Evropské instituce poskytující finanční asistenci	56
Závěr	61
Použité zdroje	63

Seznam pojmů a zkratk

EU	Evropská unie
ESM	Evropský stabilizační mechanismus
EFSF	European Financial Stability Facility
ECB	Evropská centrální banka
GRA	General Resources Account
HDP	Hrubý domácí produkt
IMF	International monetary fund
LoI	Letter of intent
MEFP	Memorandum of Economic and Financial Policies
MMF	Mezinárodní měnový fond
OSN	Organizace spojených národů
SDR	Special drawings rights

Úvod

Mezinárodní společenství se v průběhu věků muselo potýkat s nespočtem krizí, které ohrožovaly jeho stabilitu.

Obě světové války, které zasáhly svět v první polovině minulého století, ovlivnily vývoj světových ekonomik až do současnosti. Zde je nutno zmínit, že mimo jiné z těchto převážně negativních dopadů, vznikl Mezinárodní měnový fond.

MMF si již od svého založení dával za cíl udržet stabilní ekonomickou situaci a zamezit vznikům krizí. Aby dosáhl svého cíle, je Fond aktivní také v oblasti finanční asistence. Jedná se o činnost Fondu, kdy na žádost svého členského státu poskytne finanční prostředky pro řešení krizí. Z počátku Fond programy finanční asistence rozšiřoval, jelikož o pomoc žádalo více států. Fond následně reagoval na změny v potřebách svých členských států a finančním sektoru. Proto v roce 2009 proběhla rozsáhlá reforma, kdy Fond zrušil již přebytečné či nevyužívané programy a vytvořil programy nové. Stávající programy byly přizpůsobeny novému pojetí. Fond provádí i další minoritní úpravy programů. Nejnovějším programem pak MMF reaguje na aktuální krizi Covid-19.

Téma je opodstatněné především tím, že v roce sepsání práce se svět potýká s celosvětovou krizí, která tvrdě (a patrně nenávratně) zasáhla finanční sektor, na což MMF musí reagovat. Krize řešené finančními programy v minulém desetiletí jsou stále aktivně řešeny či monitorovány.

Fond jakožto mezinárodní instituce má vlastní webové stránky, kde jsou uveřejňovány nejaktuálnější informace. Jelikož si Fond zakládá na transparentnosti svých činností, tak zde také uveřejňuje listiny, které dokumentují postup s členskými státy. Aby data poskytnutá v této práci měla aktuální informační hodnotu, je proto pro práci primárním zdrojem oficiální web MMF.

Cílem práce je poskytnout jejímu čtenáři celistvý přehled vybraných programů finanční asistence poskytované Mezinárodním měnovým fondem. Pro splnění cíle je práce rozdělena do tří částí. V první části je představena historie MMF, jeho struktura a vymezení členství. Nejobsáhlejší třetí část čítá tři kapitoly, kdy druhá kapitola je zaměřena na obecné

náležitosti finanční asistence jakožto oblast činností MMF. Stěžejní část práce se nachází v kapitole třetí, kde je vysvětlena struktura finančních programů a jejich dělení na nezvýhodněné a zvýhodněné půjčky a právní ukotvení těchto programů v dokumentech MMF. Čtvrtá kapitola je praktickou částí, kde se práce zabývá dluhovou krizí Eurozóny a poskytnutím úvěrů vybraným zemím. Také představuje aktuální počiny MMF v souvislosti s pandemií Covid-19, kdy byl MMF nucen bezodkladně reagovat proti šíření a dopadům krize. Poslední část práce se věnuje finanční asistenci poskytované institucemi Evropské unie, které úzce spolupracují s MMF. V práci je užitá metoda analýzy, kdy z obecného celku je postupováno k jednotlivým částem. Pro popsání jednotlivých skutečností je užitá metoda deskripce. V poslední kapitole práce jsou pomocí metody komparace porovnány dva jevy, které spolu úzce souvisí.

1 Mezinárodní měnový fond

Mezinárodní měnový fond (*International monetary fund – IMF*), označován zkratkou MMF, je mezinárodní měnovou institucí, která patří mezi organizace OSN. Jejich vztah je regulován dohodou o spolupráci z roku 1947 a OSN nemá moc předkládat MMF doporučení k jeho politice. MMF se také stal první institucí, která získala možnost regulace platebních vztahů mezi členy.¹

1.1 Historie a vznik

Pro další pokračování práce je nutné si představit Mezinárodní fond v obecném pohledu a také odůvodnit jeho vznik v okolnostech tehdejší doby.

Na počátku 20. století se svět ocitl v I. světové válce, která negativně ovlivnila mezinárodní finance i obchod, jelikož se průmysl přesunul do zbrojní výroby. Evropa se s následky války potýkala nejvíce, převážně pak Německo, které utrpělo porážku. Na základě Versailleské mírové smlouvy části VIII. byly stanoveny válečné reparace společně s ostatními náhradami jakožto zažehnání pomyslného dluhu vůči světu za rozpoutání války. Splácení reparací způsobilo v Německu inflaci, která vlivem zhoršující se finanční situace následně přerostla až v hyperinflaci. V USA se však ekonomika rozvíjela a s ní také trh s cennými papíry. Následkem nadhodnocení cenných papírů muselo nevyhnutelně dojít k jejich pádu. Stalo se tak krachem New Yorské burzy dne 24. 10. 1929, též známý jako „Černý čtvrtek“. V následujících dnech krachovaly další světové banky a začala tak Velká hospodářská krize (také nazývána jako Velká deprese). *„Došli k závěru, že bez Velké deprese jako katalyzátoru by se nikdy nemohla objevit nezbytná politická podpora pro vytvoření poválečného systému. Toto tvrzení se zdá být přehnané, protože nebezpečí finančních chaosů byly patrné již před Velkou depresí, a dopady by byly škodlivé i kdyby se svět ve třicátých letech nepotýkal s rozsáhlým a trvalým stavem deprese.*

¹ Kubišta, V. *Mezinárodní měnové vztahy*. Praha: Oeconomica, 2007, s 57.

Nicméně Velká deprese nepochybně měla zásadní vliv na počáteční návrh MMF.²

V této době na světě neexistovala instituce, která by krizí nebyla dotčena, nebo dokonce dokázala pomoci s dopady krize. V důsledku krize lidé přestali prosazovat kapitalismus a radikální skupiny se stále více hlásily o slovo, což vyvrcholilo II. světovou válkou. Během války se začalo mezinárodně rozebírat poválečné uspořádání světa, jakožto také vznik mezinárodních měnových institucí, které by měly být schopny přečkat případné další světové krize.

Roku 1944 v New Hampshire proběhlo jednání s 44 zeměmi, které uspořádaly mezinárodní měnový systém v poválečném světě a vznikl tak Bretton-woodský systém a s ním i nové instituce. Vznikli tak dva noví hráči na poli mezinárodních financí, kteří měli zajistit pomoc a dohled nad obnovou poválečného světa – Mezinárodní měnový fond a Světová banka.

Samotná dohoda o Mezinárodním měnovém fondu si stanovuje v článku I šest klíčových cílů. Jsou jimi:

- 1) podporování mezinárodní měnové součinnosti stálou mezinárodní organizací
- 2) usnadnění rozmachu a vyrovnaný rozmach mezinárodního obchodu, jakožto i podpora a udržení vysokého stupně zaměstnanosti
- 3) podpora kursové stability, udržování devizových ujednání mezi členy a soutěživého znehodnocování měny
- 4) nápomoc při rozvoji mnohostranného platebního systému mezi členy pro běžné platby
- 5) navýšení důvěry členům zpřístupněním všeobecných zdrojů MMF
- 6) zmírnění stupně nerovnováhy v platebních bilancích členů

V následujících letech MMF musel reagovat na měnící se prostředí mezinárodních financí a napomáhat členským státům s novými problémy a také předcházet možným krizím. Proto byly výše uvedené oblasti rozšířeny dodatkem o:

² Boughton, J. The IMF and the force of history: events that have shaped the global institution. Washington D.C.: International Monetary Fund, 2014, s. 11.

- 1) „řešení problému nedostatečné mezinárodní likvidity;
- 2) pomoc při řešení problému zadluženosti rozvojových zemí;
- 3) pomoc při řešení finančních krizí;
- 4) výzkumně informační a poradenskou činnost“³

V průběhu let se MMF stal vrcholným orgánem pro mezinárodní finanční oblast. V globálním měřítku reguluje kurzy zemí, stává se centrálním orgánem pro problémy dluhů a určuje mezinárodní ekonomiku. V těchto směrech je finanční institucí, na jejíž úrovni se nenachází žádná další instituce a nemůže ji tak nahradit.

K naplnění výše vytyčených cílů je MMF aktivní ve třech oblastech. V této práci se budu zabývat oblastí finanční pomoci (Financial assistance), kdy se MMF chová jakožto finanční instituce poskytující svým členům finanční prostředky pro stabilizaci ekonomiky. S touto oblastí pak úzce souvisí vykonávání dohledu (Surveillance). MMF dohlíží na mezinárodní ekonomickou a finanční situaci v členských zemích a dokáže tak identifikovat možná budoucí rizika a doporučit opatření, která mohou zastavit rozvoj případné krize. Poslední oblastí pak je rozvoj kapacit (Capacity development), kde je zahrnuta technická pomoc a školení. Zaštiťuje také statistickou činnost.

1.2 Organizace

MMF je mezinárodní institucí jejíž hlavní sídlo je uvedeno ve stanovách Fondu a nachází se v USA ve městě Washington D.C. Další kanceláře nalezneme například v Paříži, Tokiu či New Yorku.

MMF zaměstnává přibližně 2700 zaměstnanců a to ze 150 zemí světa.⁴

Základní pilíře fungování a organizování MMF jsou stanoveny **Dohodou o mezinárodním fondu**, která je v českém právním řádu uvedena jakožto dohoda č. 68/1946 o Mezinárodním měnovém fondu. Toto je původní a nezměněné znění z roku 1945. Pro další postup práce bude proto nutné postupovat dle článků dohody, které jsou změněny a rozšířeny o stanovy a pravidla. Poslední změna se datuje ke dni 15. 12. 2010

³ Marková, J. *Mezinárodní měnová spolupráce*. V Praze: Oeconomica, 2002, s. 29.

⁴ The IMF at a Glance [online]. *INTERNATIONAL MONETARY FUND*. [cit. 15. 1. 2021].
<https://www.imf.org/en/About/Factsheets/IMF-at-a-Glance>

(účinnost od 26. 1. 2016).⁵ Dalším právním základem pro fungování MMF jsou rozhodnutí, která MMF vydává. Zavádějí detailní rámec či popisují pokyny pro obecné články dohody.

Organizací svých orgánů se zabývá článek XII. dohody o MMF. Pro fungování a mezinárodní působení členů a samotného fondu, pak v článku IX. dohody stanovuje v části druhé, že MMF je právnickou osobou, která je způsobilá uzavírat dohody, nabývat majetek a být stranou v právních řízeních. V části třetí a čtvrté si MMF stanovuje své imunity vůči soudním či správním řízením. Imunity a výhody stanovují také svým představitelům a zaměstnancům, a to v části osmé.

Rada guvernérů

Dle dohody také „Sbor guvernérů“, který je upraven v části druhé článku XII. dohody. Jedná se o nejvyšší rozhodovací orgán MMF, dále také jen jako „Rada“. Na každou členskou zemi připadá jeden guvernér a jeden jeho zástupce (neboli alternát). Obvykle je guvernérem jmenován ministr financí, nebo guvernér centrální banky. Oba zástupci mají své funkční období stanoveno otevřeně, tedy až do jmenování svých nástupců. Radě je svěřena veškerá pravomoc o postupu MMF. Stanovy určují postup jednání, které se koná pravidelně jedenkrát za rok. Za Českou republiku je guvernérem jmenován Jiří Rusnok (guvernér ČNB).

Výkonná rada

Taktéž možný název je „Výkonní ředitelé“, či „Výkonný výbor“. Základní ustanovení nalezneme v části třetí článku XII. dohody. V původním dokumentu je počet členů stanoven na nejméně dvanáct, ale v novelizovaném znění je počet stanoven na dvacet dle písmena b), přičemž je v bodu c) možnost navýšení či snížení počtu. Aktuálně je činných 24 členů výkonné rady. Všechny členské státy jsou rozděleny dle své polohy do „skupin“, která má svého členského zástupce. Česká republika je ve skupině, kterou zastupuje Daniel Palotai.

Výkonná rada disponuje pravomocemi, které na ni přenesla rada guvernérů. Zajišťuje všeobecný a každodenní chod MMF, což potvrzuje

⁵ Articles of Agreement of the International Monetary Fund [online]. *INTERNATIONAL MONETARY FUND*. [cit. 13. 1. 2021]. <https://www.imf.org/external/pubs/ft/aa/index.htm>

i ustanovení písmena g), které stanovuje, že rada se schází tak často, jak je to nutné pro výkon pravomocí.

Generální ředitel

Jedná se o voleného představitele. Jeho volba je jednou z pravomocí výkonné rady. Aktuálně je na tomto postu generální ředitelka Kristalina Georgieva, bulharská ekonomka a politička, která působí také na evropské úrovni. Do své funkce nastoupila dne 1. října 2019 a je již dvanáctou osobou na této pozici. Jedná se také již o druhou ženu na této pozici, její předchůdkyně byla Christine Lagarde. Nadále platí nepsané pravidlo, že generálním ředitelem MMF je občan evropského státu

Generální ředitel je předsedou výkonné rady, tedy vrcholným představitelem fondu. Není guvernérem či výkonným ředitelem. Jeho postavení upravuje část čtvrtá článku XII. dohody. Generální ředitel se účastní zasedání výkonné rady, ale nemá právo hlasovat. Má však právo rozhodujícího hlasu v případě, kdy nastane nerozhodné hlasování. Dále obstarává každodenní záležitosti fondu a jeho chodu, mimo jiné také koriguje činnosti běžných zaměstnanců a vykonává nad nimi dohled.

Každý generální ředitel také jmenuje svého Prvního náměstka. Stále také platí nepsané pravidlo, že první náměstek by měl být občan USA.⁶ Tento obyčej je často diskutovaný pro omezenost výběru a navrhuje se možné změny. Aktuální první náměstek jmenovaný do funkce dne 12. března 2020 je Geoffrey W.S. Okamoto.

1.3 Členství

Aktuálně dle oficiálních internetových stránek má MMF již 190 členů⁷. Pro porovnání ohledně zainteresovanosti světa, v Organizaci spojených národů (OSN) je nyní 193 členů.⁸ Je tedy zřejmé nakolik MMF spojuje mezinárodní společenství.

⁶ Lamdany, R., Martinez-Diaz M. L. The Process for Selecting and Appointing the Managing Director and First Deputy Managing Director of the IMF [online]. *IMF eLIBRARY*. [13. 1. 2021]. <https://www.elibrary.imf.org/view/IMF017/10136-9781589068636/10136-9781589068636/Ch11.xml?language=en>

⁷ *The IMF at a Glance* [online].

⁸ Členské státy [online]. *Informační centrum OSN*. [14. 1. 2021]. <https://www.osn.cz/osn/clenstvi/>

Každý člen má určenou svou kvótu na základě své pozice v mezinárodní ekonomice. Aktualizovaný seznam členů a počty jejich kvót vede a zveřejňuje sám MMF na svých webových stránkách.⁹

V dohodě o MMF v článku II rozděluje fond své členy na původní a ostatní.

Původní členové jsou ty státy, které potvrdily své členství před 31. prosince 1945. Jedná se o téměř 30 zemí, které podepsaly v roce 1945 Bretten-woodský systém.

Ostatními členy jsou pak ty státy, které přistoupily po stanoveném datu. Nejnovějším členem MMF se stalo knížectví Andorra, které přistoupilo dne 16. října 2020.

Členství České republiky bylo v tomto případě komplikované. Československo se stalo původním členem a jeho členství bylo účinné od 27. prosince 1945. V roce 1954 však bylo jeho členství zrušeno, jelikož v tehdejší Československu proběhla rok předtím měnová reforma, která nebyla schválena MMF, což vedlo k ukončení členství. Následně se Československo stalo členem opět v době od 20. září 1990 do 1. ledna 1993, načež od tohoto data se stává členem samostatná Česká republika.

Žádost o členství lze podat dle § 21 stanov.¹⁰ O členství může požádat kterákoliv země, a to tak, že podá Žádost o členství. Tuto žádost bude dle interních předpisů zkoumat výkonná rada. Pokud dospěje k názoru, že země by mohla být přijata, pak může žádající zemi nabídnout diskusi o podmínkách přijetí a výši kvóty.

Dobrovolné je také ukončení členství v MMF. Dle článku XXVI části první může každý členský stát kdykoliv dobrovolně ukončit své členství zasláním oznámení do hlavní kanceláře. Účinnost tohoto prohlášení nabývá dnem přijetí. V návaznosti na toto oznámení pak dle části třetí musí mezi odstupujícím státem a fondem dojít k vypořádání účtů. Pokud nebude ujednána dohoda, pak se postupuje dle přílohy. Vypořádání se uskuteční ve měně odstupujícího státu.

⁹ IMF Members' Quotas and Voting Power, and IMF Board of Governors [online]. *INTERNATIONAL MONETARY FUND*. [14. 1. 2021]. <https://www.imf.org/external/np/sec/memdir/members.aspx>

¹⁰ By-Laws, Rules and Regulations Sixty-Fifth Issue [online]. *INTERNATIONAL MONETARY FUND*. [14. 1. 2021]. <https://www.imf.org/external/pubs/ft/bl/blcon.htm>

1.3.1 Členská kvóta

Členskou kvótu lze vyjádřit jako indikátor působnosti členských států vůči MMF. Kvóta určuje počet hlasů země, nebo i výši pro čerpání z finančních prostředků fondu. Kvóta nezůstává neměnná, ale probíhá vždy jejich revize.

Každému státu je vyměřena individuálně. Dříve se užívalo pro výpočet Bretton-woodského modelu, ale ten byl nahrazen novějším, který více zohledňuje možnosti méně vyspělých států.

Aktuální rovnice má 4 proměnné, a to HDP, otevřenost, variabilitu a rezervy.

Vzorec rovnice vypadá následovně:

$$Q = (0,5 \text{ HDP} + 0,3 \text{ otevřenost} + 0,15 \text{ variabilita} + 0,05 \text{ rezervy})^{0,95}$$

Ve vzorci můžeme považovat za nejdůležitější proměnnou **HDP**. Nejlépe ukazuje ekonomické poměry země. Přepočítává se ze 60 % v tržním kurzu a ze 40 % v paritě kupní síly. Dále je proměnnou **otevřenost**, která zachycuje běžné příjmy a výdaje. Počítá se jako průměr součtu běžných plateb a běžných příjmů. **Variabilita** je proměnná, která vyjadřuje potenciaální zranitelnost platební bilance a na to navázanou možnost čerpání z fondu. Zjišťuje se u běžných účtů a čistých kapitálových toků jako směrodatná odchylka od trendu odhadnutá pomocí tříletého klouzavého průměru během 13letého období. Poslední proměnnou jsou pak **rezervy**, které se počítají jako 12měsíční průměr oficiálních rezerv.¹¹

„Každá členská země je povinna splatit 75 % této kvóty ve vlastní měně, ..., 25 % bylo původně spláceno ve zlatě (tzv. zlatá tranže). Po přijetí tzv. Druhého dodatku ke stanovám MMF v roce 1978 se těchto 25 % splácí ve směnitelné měně.“¹²

Výše kvóty také určuje výši SDR, která bude přidělena členskému státu. SDR (angl. orig. „special drawing rights“) neboli zvláštní práva čerpání jsou účetní jednotkou, kterou používá MMF. V člancích XV – XXV dohody je vymezeno obecné užívání a operace se SDR. Přesná definice však není v dohodě uvedena.

¹¹ Sedláček, P. *Mezinárodní měnový fond ve 21. století*. Praha: C.H. Beck, 2008. Beckova edice ekonomie, s. 155-156.

¹² Durčáková, J., Mandel, M. *Mezinárodní finance*. Praha: Management Press, 2000, s. 363.

Nejedná se o měnu či pohledávku vůči MMF. Byla vytvořena v očekávání pádu zlatého standardu, kdy se měla stát tzv. rezervním aktivem. Hodnotu SDR určuje tzv. koš měn, který obsahuje mezinárodní a volně směnitelné měny (aktuálně obsahuje americký dolar, euro, čínský yuan, japonský yen a britskou libru¹³).

1.3.2 Práva a povinnosti členů MMF

Mezinárodní měnový fond je celosvětová organizace, která určuje chod světové ekonomiky a pomáhá svým členům napříč světem. Státy získávají členstvím v této organizaci významné výhody a práva, ale také musí plnit povinnosti, které vyplývají ze závazku členství.

Mezi výhody členství zejména řadíme možnost čerpání z finančních prostředků fondu a přímou participaci na jednáních o aktuální situaci v oblasti mezinárodního měnového systému. Členové také získávají přístup k informacím o ekonomické situaci v jiných členských státech a z řad MMF jsou jim k dispozici odborníci a poradci v hospodářských oblastech. Spíše „estetickou“ výhodou je pak vyšší důvěryhodnost členské země z pohledu mezinárodního společenství.

Hlavní povinností člena je splacení jeho členské kvóty, a to řádně a včas. Dále pak i s ostatními členskými státy zajistit racionální devizový systém a stabilní kurzovou soustavu. S tímto souvisí zákaz diskriminačních měnových politik. Z členství pak plynou organizační povinnosti jako jsou informační povinnost, nebo povinnost poskytování spolupráce s orgány Fondu.¹⁴

Obecné základní povinnosti členů jsou upraveny v článku VIII. dohody. V případě, že některý člen nebude plnit své povinnosti dané dohodou, je zde možné, že Fond přistoupí k řešení dle článku XXVI. části 2, kdy dle písmene a) fond může prohlásit člena za nezpůsobilého užívat všeobecné zdroje fondu. Pokud tento stav přetrvává, pak dle písmene b) mohou mu být po odhlasování pozastavena jeho hlasovací práva. Písmeno c) pak stanovuje možnost nuceného odstoupení z členství ve fondu. I zde bude nutné vypořádání účtů dle části třetí.

¹³ Special Drawing Rights (SDR) [online]. *INTERNATIONAL MONETARY FUND*. [14. 1. 2021]. <https://www.imf.org/en/About/Factsheets/Sheets/2016/08/01/14/51/Special-Drawing-Right-SDR>

¹⁴ Marková. *Mezinárodní měnová spolupráce*, s. 38-39.

2 Finanční asistence

2.1 Pojem finanční asistence

Pojem finanční asistence je pro tuto práci nutno specifikovat. V anglickém originálu mluvíme o pojmu „financial assistance“. Doslovným překladem dojdeme k pojmu „finanční asistence“. Pro potřeby této práce je nutno zdůraznit, že se nejedná o soukromoprávní institut, který je zakotven v zákoně o obchodních korporacích, kdy jsou poskytnuty finanční prostředky pro získání podílu, a tedy i vlivu v obchodních korporacích.

Pro názornější vysvětlení je přiměřenějším, když tento pojem budeme překládat jakožto „finanční pomoc“. Stále se tedy pohybujeme v oblasti poskytování finančních prostředků, které jsou poptávány, ale nikoliv již o získávání vlivu. Přesto nemůžeme mluvit čistě o finanční pomoci, která by vedla k vysvětlení, že je státům jednorázově poskytnuto finančních prostředků ve chvíli, kdy splňují kritéria na jejich poskytnutí a převodem prostředků další spolupráce končí.

Finanční asistence je tedy poskytnutí finanční pomoci, když je členská země zasažena krizí, či i jen hrozbou krize (cílem MMF je předcházení finančním krizím) a také doprovodné interakce s členským státem – patří sem například poradenství a dohled nad stavem ekonomické situace. Členský stát se obvykle na MMF obrací ve chvíli, kdy nemá jiného východiska pro získání finančních prostředků. Kvalifikací pro získání úvěru tak členská země navazuje úzkou spolupráci s Fondem a mimo získání úvěru získává i důvěryhodnost pro investory. Finanční asistence si stanoví podmínky, jejichž plnění je hlídáno a zpracovává se konečná zpráva, která se předkládá výkonné radě.

2.2 Finanční asistence v souvislostech

Mezinárodní ekonomika je živoucím systémem, který se neustále vyvíjí a mění. V relativně krátkém období může svět postihnout hned několik krizí. Nejbližší velkou krizí, která svět postihla byla celosvětová finanční krize v roce 2008 (též „Velká recese“), která následně ovlivňovala svět ještě několik let. MMF v roce 2008 v průběhu krize vydal prohlášení, že je připraven pro krizové financování.

Na vznik krizí mají obecně vliv dva faktory – vnější a vnitřní. Vnitřními máme na mysli převážně neefektivní finanční politiku, špatné nastavení kurzů nebo špatné hospodaření s majetkem. Tyto faktory pak mohou vést k nestabilnímu politickému zázemí země, které pak také může vést k odrazení případných investorů a nedůvěryhodnosti země.

Vnějšími pak bývají situace vis maior (např. přírodní katastrofy, změny nálad na trhu nebo aktuálně – vypuknutí pandemie).

Nehledě na faktory mají krize vícero podob, které mají svá specifika. MMF tak vytváří programy financování pro své členské země, které pravidelně aktualizuje a reformuje, aby odpovídaly aktuálním problémům ve světě.

Jedním z cílů MMF je udržování hospodářské stability což zahrnuje financování pro případ předcházení krizí i zajištění co nejmenšího dopadu krizí, které již vznikly, na mezinárodní společenství. V článku I bodu V. je stanoveno jakožto cíl dodávat důvěru členům tím, že jim budou za přiměřených podmínek zpřístupněny všeobecné zdroje fondu po určité době.

„Čerpání prostředků probíhá na principu swapových operací. Znamená to, že členská země prodává Fondu svou národní měnu a dostává od něj v příslušném ekvivalentu požadovanou cizí měnu, ovšem za podmínky, že po uplynutí stanovené doby bude domácí měna odkoupena zpět za měnu cizí.“¹⁵

Čerpání zdrojů je ustanoveno v článku V části třetí písmena b), kdy je stanoveno „Člen bude oprávněn odkoupit měny jiných členů od Fondu za odpovídající částku své vlastní měny...“. Finanční asistence může být tedy popsána jakožto investice MMF, kdy fond členskému státu poskytne finanční prostředky a tím i možnost spustit „ozdravný“ proces své ekonomiky, která začne řešit problémy a přijímat správná rozhodnutí. Tím, že se ekonomická situace státulepší pak bude stát schopen splácet vypůjčené finanční prostředky.

Každá členská země může žádat o finanční pomoc, ale obecně jsou zde kritéria pro úspěšnost této žádosti:

- Problémy s platební bilancí
- Kapacita pro splacené půjčky
- Souhlas s realizací stabilizačního programu

¹⁵ Marková. *Mezinárodní měnová spolupráce*, s. 65.

- Posuzují se i předchozí půjčky (jejich četnost, úroveň splacení, ...).¹⁶

Žádost o pomoc počíná kontaktováním MMF. Následně žádající země zpracuje tzv. „Letter of intent“ (LoI), ke kterému se obvykle přikládá také „Memorandum of Economic and Financial Policies“ (MEFP) a „Memorandum of understanding“.

Letter of intent – dopis o záměru – je dokument ve kterém se formálně, avšak nezávazně, stanoví budoucí záměry členského státu. Memorandum je v obecném pojetí neformálním dokumentem, kterým se závazně uzavírá smlouva. Memorandum o porozumění pak dle slovníku Cambridge je dokument, ve kterém se stanovují podrobnosti o smlouvě, která však nebyla schválena.¹⁷

V těchto dokumentech žádající státy předkládají popis ekonomické situace v jejich státě a okolnosti, které vedly či vedou k nepříznivému vývoji. Rozvádějí prior action (viz níže), které zavedly a opatření která zavádět plánují a měla by zajistit platební schopnost jejich země a důvod pro schválení půjčky. Tyto dokumenty jsou volně přístupné na webových stránkách MMF.

Samotný MMF ve svých rozhodnutích predikuje užívání LoI pro žádosti k přístupu ke zdrojům Fondu. Tzv. „side letters“ (doprovodné dopisy) a informace v nich budou užity jen střídmě (konkrétně jde o rozhodnutí č. 12067-(99/108)).

Dle mého názoru se MMF zaměřuje na obsahovou stránku legálních dokumentů, nikoliv na jejich formální zpracování. LoI je považován za formální dokument, avšak při komparaci LoI zpracovaných různými státy lze vidět rozdílné zpracování. Memoranda pak jsou striktně neformálními dokumenty, kdy není stanovena vnitřní struktura.

Přístup k finanční pomoci je tedy velkoryse otevřen všem členským státům, které ho potřebují, ale přesto nemůže být neomezeným. Proto existuje přístupový limit, jehož výše se neustále mění. *„Přístupový limit představuje fakticky vyšší potencionální půjčky ve vztahu k členské kvótě, která vystupuje jako měřítko přístupu. Tyto limity však nepředstavují cíl nebo*

¹⁶ Sedláček. *Mezinárodní měnový fond ve 21. století*, s. 84.

¹⁷ Meaning of memorandum of understanding in English [online]. *Cambridge University Press*. [cit. 16. 1. 2021]. <https://dictionary.cambridge.org/dictionary/english/memorandum-of-understanding?q=+memorandum+of+understanding>

*nárok*¹⁸ Normální přístupový limit je rozdělen na roční a kumulativní. U ročního se posuzují úvěry během 12 měsíců. V případě kumulativního se počítá s nesplacenými úvěry, ke kterým je připočítáno čerpání, které se plánuje na budoucí období a odečteny plánované splátky. Limity se regulují dle aktuální situace. Existuje také nadlimitní čerpání, kdy čerpání přesáhne určené limity. Jsou zde 4 kritéria dle kterých se nadlimitní čerpání posuzuje – členský stát se musí potýkat s mimořádným tlakem na jeho platební bilanci, musí mít udržitelný dluh, naději na obnovení přístupu ke kapitálovým trhům a úspěšně vyhlízející program.¹⁹

V červenci 2020 v souvislosti s vypuknutím pandemie Covid-19 byly dosavadní limity navýšeny, jelikož tato pandemie zasáhla celosvětovou ekonomiku. U generálního účtu bylo navýšeno ze 145 % na 245% kvóty a u účtu pro chudé země ze 100 % na 150 % kvóty. Toto navýšení je platné do 6. dubna 2021.

¹⁸ Sedláček. *Mezinárodní měnový fond ve 21. století*, s. 85.

¹⁹ Tamtéž.

3 Struktura finanční asistence

Aby finanční pomoc byla účinná a dosáhla potřebných výsledků, MMF poskytuje rozličné programy financování. Do budoucna je také nutné, aby se finanční krize neopakovala a země znovu získala stabilní ekonomiku. Proto jsou půjčky podmíněny splněním jistých závazků, na kterých se země s MMF dohodne.

3.1 Podmíněnost finanční asistence

Již ze samotného institutu finanční pomoci, je zřejmé, že žádající země se potýká s nepříznivým stavem. Patrně se nachází na pokraji krize, či s ní již aktivně (či pasivně) bojuje. MMF se zavazuje poskytnout svým členským státům přístup k finančním prostředkům v článku I dohody, ale také stanovuje podmíněnost této pomoci. Samotné ukotvení podmíněnosti nalezneme v článku V část třetí písm. b) dohody, kdy jsou stanoveny obecné podmínky pro finanční asistenci a za nejdůležitější považují zejména nutnost užití zdrojů fondu na základě ustanovení směrnic a dohody samotné, což je doklad naléhavosti tohoto čerpání.

Podmíněnost půjček zajišťuje, že země bude přijímat správná ekonomická, politická či měnová opatření. MMF si těmito podmínkami také zajišťuje následnou návratnost svých půjček. *„Kondicionalita je garancí, že poskytnutá půjčka bude využita k řešení ekonomických problémů a země ji bude schopna včas splácet.“*²⁰

Stanovení podmínek často předchází i méně formální varování, kterými se MMF snaží předcházet vzniku problémů. Může se jednat o rady či doporučení. Pokud bude nutné vypracovat žádost o půjčku, pak podmínky musí zohledňovat cíle, kterých chce člen dosáhnout a také jeho reálné možnosti. Podmínky jsou proto stanoveny co do počtu i obsahu individuálně.

Je to také právě fond, kdo nese odpovědnost za vytváření a monitoring plnění podmínek. To vše z vlastních zdrojů. Podmínky nejsou podřízené žádné jiné mezinárodní organizaci (uvedeno v rozhodnutí MMF č. 12864- (02/102) – pokynech o podmíněnosti písm. A bod. 8).

Na splnění podmínek a následného správného vývoje závisí další proplácení půjček. O postupu je informována výkonná rada ve zprávě,

²⁰ Sedláček. *Mezinárodní měnový fond ve 21. století*, s. 77.

kde popisuje přijatá opatření vlády a vývoj ekonomické situace ve státě. V rámci transparentnosti MMF jsou tyto dokumenty volně dohledatelné na webových stránkách.

Mezi podmínky tedy patří následující:

- Předchozí opatření (prior action) – jedná se stanovení základů pro další spolupráci s MMF. Země s nimi souhlasí předtím, než je půjčka nebo její revize schválena výkonnou radou. Může sem patřit například zrušení cenové kontroly, schválení vládního rozpočtu v souladu s programovým fiskálním rámcem
- Výkonnostní kritéria (Quantitative performance criteria) „QPC“ – specifické podmínky, jejichž splněním se dosáhne na určitou výši úvěru
 - Kvantitativní – typické makroekonomické proměnné, kam spadají například mezinárodní rezervy, fiskální bilance nebo zahraniční půjčky
 - Strukturální – pro opatření, která jsou důležitá pro program. Jsou pro každý program odlišná. Například se jedná o reformu sociálního zabezpečení, restrukturalizaci energetiky nebo reformu dopravy
- Indikativní cíle (Indigative targets) „IT“ – mohou doplňovat kvantitativní kritéria. Je jich využíváno, pokud MMF čelí nejistotě o vývoji ekonomiky a podstupuje tak riziko. Pokud riziko pomine, pak se mohou změnit na výkonnostní kritéria. Jedná se například o stanovení minimálních výdajů na sociální pomoc
- Revize programu (Structural benchmarks) „SB“ – slouží výkonné radě pro posouzení pokroku. Využívá se jich k projednání hospodářské politiky, nebo změny programu.²¹

Vyžaduje se splnění podmínek, přesto může výkonná rada schválit výjimku jejich nedodržení, pokud je přesvědčena, že se program bude dále vyvíjet úspěšně (v pokynech o podmíněnosti písm. B bod 12.)

Podmíněnost, ačkoli je z pohledu MMF opodstatněná, je velmi často terčem kritiky – podmínky podle všeho reagují na situaci „na papíře“, která často neodpovídá realitě a v konečném důsledku to může vést naopak k prohloubení krize. Vyvstávají otázky, zda zaměstnanci MMF mohou odhadnout situaci v členské zemi lépe než její vlastní vláda.

²¹ Sedláček. *Mezinárodní měnový fond ve 21. století*, s. 79-80.

3.2 Programy finanční asistence

Pro úspěšnost a dosažení cílů programů asistence je nutné, aby členské státy nesly také odpovědnost za své jednání v průběhu řešení krize. Proto MMF ukládá „národní vlastnictví“ programu (v pokynech o podmíněnosti písm. A bod 3). Stát tedy přebírá odpovědnost za výběr a následný postup v otázkách finanční politiky. Samotný stát program tedy realizuje pro získání vlastního dobra.

V pokynech o podmíněnosti je dále uvedeno, že dohody Fondu nejsou ve svém významu mezinárodními dohodami, a proto se v dalších dokumentacích (např. v programové dokumentaci – Lol) vyvaruje užívání smluvních termínů.

Pro úplnost této práce je nutné zmínit také nefinanční nástroje MMF, které úzce souvisí s finanční pomocí, které mají stejné cíle – tedy stabilizaci ekonomiky státu – ale neposkytují členským státům finanční prostředky.

NEFINANČNÍ NÁSTROJE

- PCI – POLICY COORDINATION INSTRUMENT – V překladu se jedná o nástroj pro koordinaci politiky. Jeho úprava fondem je v rozhodnutí č. 16230- (17/62). Jedná se o nástroj, který je přístupný všem členským zemím, kterým je nutno poskytovat finanční zdroje a jeho cílem je předcházet krizím, zvyšovat stabilitu ekonomiky nebo řešit krize (§ 1 zmíněného rozhodnutí). Bývá schválen na období šesti měsíců až čtyř let (§ 3 rozhodnutí). Pomocí tohoto nástroje se navazuje úzká spolupráce s MMF, který blíže monitoruje situaci v zemi.
- PSI – POLICY SUPPORT INSTRUMENT – Jedná se o nástroj na podporu politiky. Vzniká roku 2005 a je upraven rozhodnutím č. 13561- (05/85). Je určen členům, kteří mají přístup k PRGT (tj. jedná se o rozvoje níže a jejich zvýhodněné úvěry – viz níže). Poskytuje tedy těmto zemím, které finanční podporu nepotřebují či nechtějí, úzkou spolupráci s Fondem, který jim vystavuje každých šest měsíců hodnocení (§ 8 rozhodnutí). Nástroj se schvaluje pro období jednoho až čtyř let a může být prodloužen až na pět let (§ 2 rozhodnutí).

3.2.1 Nevýhodněné programy

V anglickém originálu mluvíme o tzv. „Non concessional Lending“. Jedná se o generální programy půjček a jsou přístupny všem členským zemím fondu.

Tyto půjčky jsou financovány z tzv. „General resources account“ – GRA – dále účtu obecných zdrojů. Tento účet je hlavním účtem celého MMF a je na něm prováděno nejvíce transferů. Hlavními vlastními zdroji na tomto účtu jsou splacené kvóty členských zemí. Kvóty jsou primárním zdrojem pro úvěrování. Výše kvót podléhá každých 5 let revizi, po které může dojít ke zvýšení či snížení. Každá členská země má také právo požádat o zvýšení své členské kvóty. Přesto pro zajištění potřeb financování v dobách krize existují další způsoby pro získání mimořádného a dočasného kapitálu.

GAB – „general arrangement to Borrow“ – jednalo se o všeobecnou dohodu o půjčce. Byla uzavřena v 1962 s nejvyspělejšími státy světa, které v případě potřeby dokázali půjčit značnou sumu.²² Dohoda se průběžně aktualizovala každých pět let, ale postupně byla nahrazena NAB (viz níže) a kde dne 28. prosince 2018 byla ukončena.

NAB – „new arrangement to borrow“ – dále jen Nová dohoda o půjčce. V souvislosti s krizemi v 90. letech a zvýšeným tlakem v MMF, aby se postiženým zemím dostalo finanční pomoci, vznikla nová dohoda. Dne 27. listopadu 1997 byla podepsána dohoda o NAB, kde se 25 zemí zavázalo, že poskytne finanční prostředky.²³ Od roku 1997 se stal hlavním prostředkem pro doplnění finanční prostředků a nahradil tak GAB. NAB se aktivuje ve chvíli, kdy MMF potřebuje kapitál. Jeho flexibilita se projevuje v období krizí (např. v roce 2009 během celosvětové finanční krize, nebo v roce 2020 během pandemie Covid-19). Dohoda je přezkoumávána každých pět let. Aktuální znění je účinné do prosince 2025, bylo tak prodlouženo z původního data 16. prosince 2022 (bylo prodlouženo v „policy paper“ č. 20/006 ze dne 13. ledna 2020). Nyní má dohoda 40 členů.²⁴

BBA – „bilateral borrowing agreements“ – bilaterální dohody s členskými státy, resp. jejich vládami a centrálními bankami a s Bankou pro

²² Marková, J. *Mezinárodní měnové instituce*. Praha: Oeconomica, 2002. s. 62.

²³ Marková. *Mezinárodní měnová spolupráce*, s. 63.

²⁴ Where the IMF Gets Its Money [online]. *INTERNATIONAL MONETARY FUND*. [cit. 16. 1. 2021]. <https://www.imf.org/en/About/Factsheets/Where-the-IMF-Gets-Its-Money>

mezinárodní vypořádání („Bank for international settlements“). V lednu 2021 byl schválen nový obsah bilaterálních dohod, které nahradily ty z roku 2016. Bilaterální dohodu má i Česká republika.

Poplatky za poskytnutí čerpání zdrojů jsou stanoveny v článku V části osmé dohody.

Nezvýhodněné programy jsou historicky starší a existovaly od prvo počátku MMF, kdy byly sjednávány první půjčky. V průběhu let se tato oblast rozšiřovala o další a nové specializované programy. Časem se vytvořily postupy, aby půjčky mohly být sjednávány rychle a byly také flexibilní a opravdu naplnily pomoc v nouzi. V roce 2009 došlo k velké revizi programů finanční asistence, skončily ty, které se již neutilizovaly a přibýly ty, které odpovídaly modernějšímu pojetí.

SBA – STAND-BY ARRANGEMENT

Neboli pohotovostní uspořádání. Tento program byl založen v roce 1952 a patří k těm nejstarším, které jsou stále aktivní a prošel „pouze“ inovacemi, aby odpovídal pojetí moderního světa. Jejich právní ukotvení nalezneme v článku XXX písmena b) dohody, kdy je obecně stanoveno, že se jedná o rozhodnutí Fondu, kterým se členskému státu schválí možnost odkupu stanovené částky z GRA v časově vymezeném období a za splnění určených podmínek (jediný program finanční asistence, který je výslovně upraven dohodou, nikoli směrnicemi). Podrobněji je zakotveno v rozhodnutí č. 12865- (02/102). Jedná se o hlavní půjčovací program a mají k němu přístup všichni členové fondu, kteří se potýkají s problémy platební bilance a potřebují finanční pomoc. Přesto bývá nejčastěji využíván státy s vyspělejší ekonomikou (méně vyspělé státy a státy potýkající se s chudobou mají k dispozici speciální a zvýhodněné programy půjček). Převážně řeší krátkodobé či střednědobé problémy.

Nejedná se o smlouvu mezi MMF a členským státem, ale o žádost podanou členským státem (forma žádosti je uvedena v Rozhodnutí č. 10464- (93/130) ve znění pozdějších předpisů, příloha A) a následné rozhodnutí fondu o vyhovění této žádosti.

Časová dotace je stanovena na 12 až 24 měsíců a může být i prodloužena, ale ne na delší dobu nežli tři roky, což je stanoveno v § 2 rozhodnutí 12865- (02/102).

SBA má postup takový, že jsou stanoveny podmínky pro plnění a na jejich plnění závisí přístup k finančním zdrojům. Postup je následně hodnocen výkonnou radou. Rada tedy zkoumá míru implementace podmínek v rámci programu a zda je vývoj situace pozitivní. V případě

negativního výsledku může rada zastavit přístup k odkupu měny a členská země si musí zažádat pomocí Lol o obnovení přístupu.

Splátky probíhají v intervalech 3 až 5 let od vyplacení části stanovené částky. Jakožto každá „půjčka“ obsahuje také úročení. To se skládá z tržně stanovené úrokové sazby SDR a příplatků, které se odvíjejí od výše a doby nesplaceného kreditu. V rámci SBA podléhají poskytnuté zdroje poplatku za závazek, který se vybírá z částek, které lze čerpat během 12měsíčního období. V případě, že jsou částky čerpány, tak se poplatek vrací, výjimkou jsou preventivní užití SBA, kdy se poplatek nevrací. Poplatek za službu je ve výši 0,5 % (neboli 50 BB) za každou čerpanou částku.²⁵

SBA byly poskytnuty prakticky všem členským státům. I Česká republika čerpala pomocí programu SDR, a to v roce 1993. Jedná se také o jediný případ finanční asistence pro Českou republiku.

Nejvíce finančních prostředků pak bylo poskytnuto v průběhu krizí. SBA byla poskytnuta také Řecku v roce 2009 v období Řecké krize, kdy bylo fondem poskytnuto 30 miliard EURO (viz níže).

EFF – EXTENDED FUND FACILITY

Volně přeloženo jako Rozšířená facilitita fondu. Vznikla z rozhodnutí fondu č. 4377-(74/114) v roce 1974 a dle oddílu I § ii písmen a) a b) je určena pro země, které mají silné strukturální nedostatky, potýkají se s platební nerovnováhou a jejichž ekonomika má pomalý růst. Z povahy věci se tedy EFF neposkytuje jakožto preventivní poskytnutí finančních zdrojů, ale je určena pro střednědobé a dlouhodobé problémy, jelikož se očekává, že náprava bude trvat déle. Obvyklá doba trvání je stanovena v oddíle II odst. 3 rozhodnutí na 3 roky s možností prodloužení na 4 roky. Tato délka programu slouží k nápravě těžce poškozeného systému v ekonomice, kdy je nutno implementovat rozsáhlé a zásadní změny ve struktuře, které mají dlouhodobý dopad na situaci. Členská země, která se s těmito problémy potýká, podává žádost dle uvedené formy (rozhodnutí č. 10464- (93/130), příloha B společně s oddílem II odst. 2 písm. b) rozhodnutí 4377- (74114)). K této doloží vypracovaný program obsahující politiky a kroky, které člen hodlá splnit v průběhu celého programu a také hlášení o provedených politikách z vypracovaného programu,

²⁵ IMF Stand-By Arrangement (SBA) [online]. *INTERNATIONAL MONETARY FUND*. [cit. 16. 1. 2021]. <https://www.imf.org/en/About/Factsheets/Sheets/2016/08/01/20/33/Stand-By-Arrangement>

kteřé člen již splnil v posledních 12měsících od zahájení programu. Pro dlouhodobost tohoto programu fond stanovil v oddíle II odst. 5 splatnost částek na 4 až 10 let od každého vyplacení částky, což je minimálně dvojnásobná časová lhůta oproti ostatním programům. Nejpozději 4 roky po prvním vyplacení je člen povinen představit harmonogram svého splácení. V rámci EFF podléhají poskytnuté zdroje také poplatku za závazek. V případě, že jsou částky čerpány, tak se poplatek vrací. Dále je zde úroková sazba ve výši základní sazby SDR, k čemuž se připočítává 100 bazických bodů, u velkých půjček to pak je 200 BB. Aby bylo zabráněno dlouhodobému užívání EFF, tak se sazba zvyšuje na 300 BB v případě, že členský stát nesplácí v určitém čase. Poplatek za službu je ve výši 0,5 %.²⁶ Aktuálně je aktivních 8 zemí, které využívají EFF.

FCL – FLEXIBLE CREDIT LINE

Můžeme překládat jakožto Flexibilní úvěrová linka, či limit. Vznikla v průběhu velké reformy finanční programů v roce 2009, kdy bylo nutné zrenovovat stávající programy a uzpůsobit je půjčkám, které tehdy byly hojně využívány (Finanční krize 2008). Návrh reformy ze dne 13. března 2009 zavádí FCL jakožto nový program finanční asistence. Návrh byl schválen dne 24. března 2009. Roku 2017 byla provedena nejnovější novelizace tohoto programu.

Jedná se o program, který je určen pro ekonomicky vyspělé a silné státy, které mají správnou politiku i ekonomické základy. Může být užit i preventivně a funguje jakožto případné řešení jakékoliv krize. Dle rozhodnutí č. 14283- (09/29) § 2 fond žádost o ujednání FCL schválí, pokud členský stát splňuje tři základní kritéria – země má silné ekonomické základy, zavedené a prováděné hospodářské politiky mají pozitivní výsledky a tyto politiky země hodlá dodržovat i v budoucnu. Tato kritéria například zahrnují přístup státu na mezinárodní kapitálové trhy, řádný finanční systém a absenci šokových problémů se solventností, inflaci na udržitelné míře nebo i transparentnost politik. V § 3 a 4 rozhodnutí fond presumuje pozitivní hodnocení, a tedy i jisté předpokládané platební kvality, proto se členské zemi nestanovují výkonnostní kritéria. Přístup k finančním zdrojům není fázován, ale zpřístupňuje se celá dohodnutá částka. Předpoklad efektivního hospodářství a uplatňovaných politik

²⁶ IMF Extended Fund Facility (EFF) [online]. *INTERNATIONAL MONETARY FUND*. [cit. 16. 1. 2021]. <https://www.imf.org/en/About/Factsheets/Sheets/2016/08/01/20/56/Extended-Fund-Facility>

vede k závěru, že země se zvládne s problémy vypořádat v krátkém čase a proto dle § 5 písm. a) se žádost podává na jeden či dva roky. V případech ujednání na dva roky jsou po prvním roce výkonnou radou přezkoumána vstupní kritéria člena, tedy zda se členský stát kvalifikuje pro další rok. Doba splatnosti se pohybuje mezi třemi až pěti lety dle obecného ustanovení v článku V část sedmá písm. c). Poplatek za službu ve stejné výši jako předchozí programy, pro výpočet poplatku za závazek uijeme stejných hodnot, avšak u FCL se poplatek vrací pouze poměrně. Úroková sazba se počítá stejně jako u SBA.²⁷

Přestože se nejedná o již „nový“ program finanční asistence, tak zatím ho využilo jen pět zemí, aktuálně jsou již jen čtyři – Mexiko, Peru, Chile a Columbie. Pátou zemí bylo Polsko.

PLL – PRECAUTIONARY AND LIQUIDITY LINE

Velmi volně přeloženo jakožto linka předběžnosti a likvidity. Je jedním z novějších programů finanční asistence, vznikla v roce 2011. Byla odpovědí na světovou krizi, kdy se MMF rozhodl vytvořit program pro stabilizaci ekonomik členských států. PLL poskytuje finanční prostředky jako preventivní opatření, nebo také pro akutní užití v případě krize pro státy, které mají stabilní hospodářství, avšak mají slabá místa, a proto nesplňují přísná kritéria na dosažení programu FCL.

Rozhodnutí č. 15017-(11/112) stanovuje v § 2 písm. a), která základní kritéria fond hodnotí – zda má země správné ekonomické základy, má zavedené a provádí správnou hospodářskou politiku a tyto politiky je odhodlána dodržovat nadále a tím poskytuje jistotu, že přijme opatření nutná pro snížení jeho slabých míst. Dále je členská země posuzována v pěti oblastech s taxativně stanovenými oblastmi (§ 2 písm. b) body i) a ii) rozhodnutí) – vnější pozice a přístup na trh (udržitelná vnější pozice, kapitálový účet na kterém dominují toky ze soukromého sektoru, stabilní přístup na mezinárodní kapitálové trhy a relativně stabilní pozice rezervní tranše), fiskální politika (zdravé veřejné finance, včetně udržitelného veřejného dluhu), měnová politika (nízká a stabilní inflace), fungující finanční sektor (řádný finanční systém a absenci šokových problémů se solventností, dohled nad finančním sektorem) a dostatek podkladů (dostatečná transparentnost a také množství).

²⁷ IMF Flexible Credit Line (FCL) [online]. *INTERNATIONAL MONETARY FUND*. [cit. 16. 1. 2021]. <https://www.imf.org/en/About/Factsheets/Sheets/2016/08/01/20/40/Flexible-Credit-Line>

Jsou zde také v § 2 písm. c) rozhodnutí okolnosti, za kterých Fond PLL neschválí, nehledě na zjištění dle prvních kritérií. Jedná se o případy, kdy stát není dlouhodobě schopen vstoupit na mezinárodní trh, má rozsáhlé makroekonomické nedostatky a je nutná úprava (výjimkou je již započatá úprava), veřejný dluh není ve střednědobém horizontu udržitelný nebo jsou banky v platební neschopnosti.

Krátkodobá či preventivní povaha se podobně jako u FCL projevuje relativně krátkou dobou na kterou se PLL schvaluje v § 3 písm. a) rozhodnutí – doba šesti měsíců, jednoho roku a nejvýše dvou let. V případě ujednání na šest měsíců musí být zřejmé, že během tohoto období dosáhnou pozitivního vývoje ve zlepšení svých slabých míst. Rozhodnutí v § 3 písm. c) stanovuje možnost pro šesti měsíční ujednání stanovení prior action a také výkonnostní podmínky, ale absolutně vylučuje možnost zpětného přezkumu.

V § 9 rozhodnutí je stanoven postup pro podání žádosti, kdy v žádosti členský stát v písemné dokumentaci popíše svou ekonomickou situaci a sdělí své cíle a programy, které hodlá učinit pro nápravu svých slabých míst. V řízení o ujednání na šest měsíců členský stát podstoupí šetření pro zjištění potřebných kritérií. Umožní tak fondu komunikaci se svými institucemi. Toto posouzení by mělo nastat před schválením dohody ze strany Fondu. Pro řízení na jeden rok, nejvýše dva, bude dokumentace doplněna o soubor orientačních cílů a kritérií.

Ujednání na jeden rok nejvýše dva může obsahovat prior action, výkonnostní i strukturální podmínky. Každého půl roku výkonná rada provádí přezkum, zda členský stát dodržuje podmínky a situace se vyvíjí k dosažení cílů. Dle § 5 rozhodnutí se řídí ukončení ujednání a také možnosti dalšího schválení PLL. Ujednání mohou skončit po uplynutí stanovené doby, vyčerpáním zpřístupněné částky, nebo z rozhodnutí členského státu. Fond může po skončení ujednání v individuálních případech schválit další PLL. Poplatky za závazek i službu a úroková sazba je stanovena stejnými metodami jako u FCL.²⁸

RFI – RAPID FINANCING INSTRUMENT

Doslovným překladem získáme Nástroj rychlého financování, jehož název zcela odpovídá rámci jeho používání. Tento nástroj vznikl v roce 2011

²⁸ IMF Precautionary and Liquidity Line (PLL) [online]. *INTERNATIONAL MONETARY FUND*. [cit. 17. 1. 2021]. <https://www.imf.org/en/About/Factsheets/Sheets/2016/08/01/20/45/Precautionary-and-Liquidity-Line>

a nahradil dosavadní dva nástroje pro pomoc při mimořádných událostech u přírodních katastrof (ENDA – Emergency Natural Disaster Assistance) a u válečných konfliktů (EPCA – Emergency Post Conflict Assistance). RFI je přístupný pro všechny členské státy, ale rozvojové státy mohou využívat jeho obdobu v rámci zvýhodněných programů. Cílem tohoto programu je rychlé poskytnutí potřebných finančních zdrojů a zdržení se dalších závazků, protože buď nejsou nutné, nebo uskutečnitelné. V rozhodnutí č. 15015-(11/112) dle § 2 fond na žádost člena schválí RFI, pokud má člen akutní potřebu platební bilance, jejíž bezprostřední řešení by mohlo poškodit ekonomiku, člen má potřebu platební bilance, ale má silné ekonomické základy, což povede k vyřešení potřeby do jednoho roku, nebo člen není schopen provést kvalitní hospodářské politiky vzhledem k akutní povaze potřeby platební bilance. Je nutné, aby žádající stát s MMF aktivně spolupracoval a v některých nezbytných případech přijal prior action. Člen v žádosti uvede základní zásady, které bude pro řešení aplikovat a zároveň se zaváže, že nebude přijímat diskriminační a omezující politiky, což stanovuje § 4 rozhodnutí. Platební podmínky jsou stanoveny stejnými podmínkami jako u SBA či FCL. Návratnost půjčky je obvykle 3 až 5 let.²⁹

TIM – TRADE INTEGRATION MECHANISM

Jedná se o mechanismus integrace obchodu a ve své podstatě není programem finanční asistence, působí pouze jako jejich doplněk.

Vznikl v roce 2004 s rozvojem mezinárodní obchodní liberalizace, kdy Světová obchodní organizace na základě dohod stanovuje omezování správních zásahů států do chodu ekonomiky. Tato liberalizace může mít důsledky na platební bilance států (převážně rozvojových). Proto TIM nabízí členským státům po žádosti protiplnění na pokrytí výpadku platební bilance státu.

3.2.2 Zvýhodněné programy

Z anglického „concessional lending facilities“. Jedná se o součást finanční pomoci pro země s nízkými příjmy. Druhou částí pak je oddlužení.

²⁹ The IMF's Rapid Financing Instrument (RFI) [online]. *INTERNATIONAL MONETARY FUND*. [cit. 17. 1. 2021]. <https://www.imf.org/en/About/Factsheets/Sheets/2016/08/02/19/55/Rapid-Financing-Instrument>

Při zakládání MMF nebylo záměrem, aby se s členskými státy nejednalo rovně – převážně také z důvodu, že zakládající státy byly z velké části ekonomicky vyspělé země. V průběhu let však došlo k dekolonizaci Afriky (cca od 50. let 20. století) a nově vzniklé státy se staly členy MMF. Tyto státy patřily (mnoho z nich i nadále patří) mezi nejméně rozvinuté země. Mimo nerozvinutého hospodářství jsou zde problémem i nerozvinutá či absentující odvětví průmyslu, zdravotnictví, infrastruktury, správních aparátů či soudnictví. S těmito ukazateli je úměrně spojena vysoká chudoba obyvatelstva.

Z těchto důvodů si MMF vytyčil jakožto cíl pomoci těmto zemím bojovat s chudobou a nestabilní ekonomikou. Právní zakotvení nalezneme v článku V části druhé písm. b) dohody, kde je stanoveno poskytnutí finanční pomoci ze zdrojů, které poskytli členové a jsou v souladu s cíli fondu.

Aktuálně je tato pomoc ztělesněna ve Svěřenském fondu pro snížení chudoby a růstu („Poverty Reduction and Growth Trust“) – dále jako PRGT. Kritéria pro přístup k čerpání z tohoto účtu jsou stanovena v § 1 písm. A) rozhodnutí č. 14521-(10/3) – v případě, že roční hrubý národní produkt země klesne pod hranici určenou Mezinárodní asociací pro rozvoj, u „malých států“ se jedná o dvojnásobek této hranice, u mikro států, pak pětinásobek nebo stát není trvale schopen vstupovat na mezinárodní trh (viz také § 1 odstavec C) rozhodnutí). Členové, kteří jsou zapojeni do PRGT jsou uvedeni v příloze rozhodnutí č. 8240- (86/56) SAF.

PRGT je veden odděleně od ostatních účtů fondu a je kladen důraz na jeho nezávislost a samostatnost. Financování probíhá na základě vkladů samotného Fondu, dárců či pomocí smluv. PRGT se sestává z osmi účtů, jak stanoví oddíl I odstavec 2 rozhodnutí č. 8759-(87/176). Účty tedy dělíme na:

- tři speciální účty pro úvěry (pro každý program speciální úvěrový účet) a jeden generální úvěrový účet – přijímají finanční prostředky, které následně vyplácejí pro finanční programy
- tři speciální dotační účty a jeden generální dotační účet – přijímají dotace od přispěvatelů, které následně vyplácejí úvěrovým účtům
- jeden rezervní účet – finanční prostředky na tomto účtu jsou jistinou pro věřitele účtů PRGT

V roce 2009 v návaznosti na finanční krizi proběhla reforma stávajících programů, aby více odpovídaly specifickým potřebám států na seznamu PRGT. Byly tedy ukotveny tři základní programy zvýhodněné finanční

asistence, jejich nižší úročení a silné zaměřené těchto programů na snižování chudoby.

Rozhodnutí č. 8759-(87/179) společně stanovuje v příloze v oddílu II odstavci 1 písm. e) bodu 1, že není obecně možné přijímat více úvěrů kumulativně. Výjimkou je pouze financování dle RCF, které je možno schválit dodatečně při opoždění platby ze speciálního úvěru, či v případě mimořádné události.

Pro všechny programy je také společně novelizování úrokových sazeb z roku 2016, kdy byla stanovena nulová procentní sazba (rozhodnutí č. 16060- (16/91)). Výkonná rada rozhodla, že toto snížení je účelné a přispívá realizaci programu snižování chudoby. Toto rozhodnutí bylo účinné do konce roku 2018, načež v květnu 2019 výkonná rada znovu prověřila své rozhodnutí a prodloužila nulovou úrokovou sazbu do června roku 2021.³⁰

ECF – EXTENDED CREDIT FACILITY

V překladu jakožto Rozšířený úvěrový nástroj. Je upraven spolu s dalšími úvěrovými nástroji v rozhodnutí č. 8759-(87/176) v příloze oddílu II odstavci 1 písm. b). Jedná se o ústřední úvěrový nástroj PRGT, který je uzpůsoben k řešení střednědobých až dlouhodobých krizí. V bodu 1) rozhodnutí je stanoven obecný rámec úvěru, kdy žádající členský stát vypracuje a předloží politiky, které hodlá učinit v následujících 12měsících čerpání programu, a zda tyto politiky odpovídají cílům MMF a též cílům pro snižování chudoby. Doba trvání je stanovena na tři nejvýše čtyři roky. Stanoveno tak je pro adekvátní přijetí politik a komplexního řešení problému. Vyplácení finanční pomoci je spojeno s výkonnostními kritérii, kdy je rozpětí pro vyplacení stanoveno na nejvýše šest měsíců. Další měřítko kontrolují makroekonomické i mikroekonomické politiky státu, které zajišťují splnění rozvojových cílů. Fond provádí kontroly postupu každých šest měsíců. Dle bodu 2) si fond dává za povinnost prověřit a osvědčit si před schválením poskytnutí pomoci, zda žádající stát trpí platebními problémy a aktivně se podílí na nápravě.

³⁰ Candia, M. IMF Executive Board Modifies PRGT Interest Rate Mechanism and Approves Zero Rates on All Low-Income Country Lending Facilities Through end-June 2021 [online]. *INTERNATIONAL MONETARY FUND*. 26. 6. 2019. [cit. 20. 1. 2021]. <https://www.imf.org/en/News/Articles/2019/06/26/pr19239-exec-board-modifies-prgt-intr-rate-mech-approve-zero-rate-all-lic-lend-facilities-june-2021>

SCF – STANDBY CREDIT FACILITY

S přihlédnutím k užitému překladu u SBA, můžeme přeložit jakožto pohotovostní úvěrový nástroj. Je zde adekvátní přirovnat SCF k SBA. Jedná se o obecné a rychlé poskytnutí finančních prostředků zemím, které se potýkají s krátkodobými až střednědobými platebními problémy. Je ustanoven v oddílu II odstavci 1 písm. c), kde je stanoven obecný rámec. Tento nástroj se stanovuje na dobu jednoho až dvou let. Tímto tedy vyjadřuje své přesvědčení, že v tomto krátkém čase země zvládne vyřešit stávající problémy. Také to limituje potencionální žádosti od států, které nejsou dostatečně připravené pro tento typ krátkodobé půjčky. Žadající stát vypracuje politiky jako v případě ECF, které předloží fondu a podmínnost je dána jejich dodržováním a monitorováním ze strany fondu. Pokud je ujednání na dobu delší než rok, pak je možno fondem stanovit další kritéria vyplacených částek. Jednou z povinností žadajícího státu je také uvedení, že SCF hodlá užít pouze preventivně. Fond si v bodu 2 stanovuje za povinnost přezkoumat krátkodobost platební bilance (dlouhodobý problém není určen pro tento finanční nástroj), zda si členský stát problém nezpůsobil sám vzdáním se podpory od dárců a také dozorovat uplatňování politik, které problém s platební bilancí řeší.

RCF – RAPID CREDIT FACILITY

V překladu jakožto nástroj rychlého úvěru. Znovu se jedná o zrcadlový program finanční pomoci pro zvýhodněné půjčky. RCF je podobně jako RFI určen pro perkusní poskytnutí finančních prostředků. Ustanoven je v oddílu II odstavci 1 písm. d). Jedná se o jednorázové poskytnutí finanční pomoci, o které v písemné dokumentaci žádá stát, kde uvede popis situace, opatření, která provedl a politiky, které hodlá aplikovat pro vyřešení této situace (vše musí být v souladu s cíli MMF a také s cílem snižování chudoby). Fond provede nezbytnou vnitřní kontrolu státu a pomoc schválí v případě, že je přesvědčen o spolupráci ze strany žadajícího státu. V bodě 2 jsou uvedeny podmínky pro schválení vyplacení částky. Nutností je naléhavost a bezodkladnost řešení nerovnováhy platební bilance, která také nebyla způsobena vzdáním se podpory od dárců. Dále pak buď pravděpodobnost, že stát problém vyřeší do jednoho roku bez nutnosti zásahu a reforem struktury, nebo nemožnost uplatnění hlubší reformy pro naléhavost nerovnosti platební bilance.

Je akceptovatelné, aby fond schválil RCF opakovaně v rozmezí tří let, pokud je finanční problém způsoben náhlým šokem, nebo žadající stát

v dlouhodobém měřítku osvojila zdravé politiky. Přesto je omezení na dvě výplaty pro 12 měsíců.

4 Konkrétní případy poskytnutí finanční asistence

4.1 Krize Eurozóny

V době, kdy světové ekonomiky řešily zmírnění probíhající Velké recese, se v Evropě objevil nový ekonomický problém. Nyní ho označujeme jako „Dluhovou krizi Eurozóny“ a vyvstala jakožto následek Velké recese od roku 2009. Jako Eurozónu označujeme ty státy EU, které splnily kritéria a přijaly měnu EURO. Aktuálně se jedná o 19 států.³¹

V případě vzniku této krize se nejednalo o vnější faktory, ale o interní problémy, které státy měly (nebo je tajily). Obecně lze charakterizovat problém v nepřípravenosti států ustát přijetí EURA za svou měnu, a to z důvodů administrativních chyb či podvodů, nebo neudržitelnosti prosperity v návaznosti na jiné, krizí dotčené, státy.

Přestože se krize dotýkala Eurozóny coby celku, jsou státy, které zasáhla podstatně více. Pro tyto státy se vžilo označení „PIIGS“ – „prasata“. P – Portugalsko, I – Itálie, I – Irsko, G – Greece (Řecko), S – Spain (Španělsko). Itálie je ve světě proslavená svou zadlužeností a někdy bývá její I odstraňováno, a proto se takto hanlivě označují spíše země, jejichž dluhy nebyly do této chvíle známy – Irsko a Španělsko.³²

Pro ucelenost práce se budu zabývat pouze těmi nejpostiženějšími státy, které žádaly o poskytnutí finanční asistence od MFF – tedy Řeckem, Irskem a Portugalskem.

Nejvíce postiženou zemí se stalo Řecko, které bylo následně silně mediálně sledováno a v literárním jazyce by bylo možné označit právě Řecko za „tvář“ této krize.

ŘECKO

Řecko bylo s krizí provázáno nejvíce. Pád řecké ekonomiky byl mediálně sledován po celém světě. Dle dat Eurostatu se zadluženost Řecka

³¹ Které země používají euro [online]. *Oficiální internetová stránka Evropské unie*. [cit. 20. 1. 2021]. https://europa.eu/european-union/about-eu/euro/which-countries-use-euro_cs

³² Kohout, P. *Finance po krizi: Evropa na cestě do neznáma*. Praha: Grada, 2011, s. 221.

pohybuje v hodnotách cca 180 % HDP. Pro srovnání v České republice se pohybujeme cca při 40 % HDP.

Tato kritická bilance byla způsobena dlouhodobým neefektivním řízením hospodářství a finančních politik. „Kreativní“ počínání si s výkazy státu bylo zveřejněno až v průběhu krize, přesto dokládají část původu deficitu. Nejedná se v historii Řecka o neobvyklé jednání vládních činitelů. Konečně přijetí Řecka do Eurozóny bylo také podvodem, kdy Brusel vyhověl žádosti navzdory tomu, že znal skutečný stav.³³

V roce 2009 Řecko hromadně prodávalo státní dluhopisy, které jim poskytly krátkodobý přísun kapitálů. Avšak stále se jednalo o platbu dluhu dluhem.

Dne 3. května 2010 zažádali v podobě LoI tehdejší ministr financí George Papaconstantinou a guvernér řecké národní banky George Propoulos u MMF o schválení pohotovostního uspořádání (SBA). Bylo požádáno o 30 miliard EUR s časovou dotací 36 měsíců. Řecko se v memorandu zavázalo k plnění níže uvedených podmínek a souhlasilo s monitoringem. Výkonná rada této žádosti vyhověla dne 9. května 2010, čímž se memorandum stalo závazné. Jednalo se o společnou iniciativu s Evropskými institucemi.³⁴

V samotné MEFP jsou stanoveny obecné cíle podmínek a politik, které mají pomoci. V článku III MEFP jsou uvedeny hospodářské politiky, které jsou následně rozděleny na:

- A) fiskální politiky – zaměřují se snížení poměru dluhu k HDP, a tedy na posílení důvěryhodnosti pro věřitele a také získání kontroly nad trhem. Nejvýrazněji se projevují v podobě reform daní
- B) finanční politiky – mají zajistit stabilizaci bankovního sektoru a také stálou likviditu bank
- C) strukturální politiky – jejich cílem je flexibilita a efektivnost státu, aby zvládl krizi. Jedná se o modernizaci administrativy státní správy, privatizace státních podniků, podpora soukromého sektoru.

³³ Králová, K. Role tzv. „cizího faktoru“ Řecká krize v historickém kontextu mezinárodní politiky [online]. *Ústav mezinárodních vztahů*. 28. 9. 2011. [cit. 22. 1. 2021]. <https://www.iir.cz/article/role-tzv-ciziho-faktoru-recka-krize-v-historickem-kontextu-mezinarodni-politiky>

³⁴ IMF External relations department. Press Release: IMF Executive Board Approves €30 Billion Stand-By Arrangement for Greece [online]. *INTERNATIONAL MONETARY FUND*. 9. 5 2010. [cit. 22. 1. 2021]. <https://www.imf.org/en/News/Articles/2015/09/14/01/49/pr10187>

V memorandu o porozumění o zvláštních politikách je rozvrženo plnění výše zmíněných politik do sedmi čtvrtletních kontrol s komplexně vypsányými podmínkami.

Pro první kontrolu ve druhém čtvrtletí roku 2010 byly stanoveny mimo jiné tyto fiskální podmínky – zvýšení sazeb DPH, zvýšení spotřebních daní za tabák, palivo a alkohol nebo zrušení bonusů pro seniory za svátky-, finanční podmínky – zavedení nezávislého fondu finanční stability a posílení dozoru nad finančním sektorem-, strukturální podmínky – přijetí zákonů na podporu trhu (zákony pro pomoc start-up společností).³⁵ První kontrola byla provedena v srpnu a následná zpráva byla vydána v září 2010. Dle článku I bodu 1 zprávy se podařilo zpomalit rapidní zvyšování státního dluhu dle předchozích očekávání. Přesto se rychleji zvyšovala inflace, což však bylo zapříčiněno jednorázovým zaváděním nových a zvyšováním stávajících daní. Vyrovnaní běžného účtu spíše stagnuje vzhledem k vysokým cenám za paliva a nedostatečnému turistickému ruchu.

SBA bylo ukončeno k 14. březnu 2012 a dne 15. března 2012 navázalo rozšířenou facilitou fondu (EFF).

Dne 9. března 2012 byl zaslán Letter of intent s žádostí o poskytnutí EFF a zároveň vypovězení dosavadního SBA – z tohoto důvodu také nebyl vyčerpán plný rozsah pomoci. V souladu s oddílem II odst. 3 rozhodnutí o EFF bylo žádáno o dobu trvání na 4 roky. Bylo žádáno o částku 28 miliard Euro, čemuž výkonná rada vyhověla dne 15. března 2012.³⁶ Řecko splňuje podmínky uvedené v oddílu I § ii) písm. a) i b) rozhodnutí o EFF, kdy se jedná o ekonomiku trpící nerovnováhou v platební bilanci a pomalu rostoucí ekonomiku. Dle oddílu II odst. 2 písm. b) bod i) a ii) rozhodnutí doložilo Řecko v memorandu svůj program pro stabilizaci a také uvedlo body, které provedou v následujících 12měsících. V souladu s tímto ustanovením byly prováděny pravidelné kontroly.

Dne 21. prosince 2012 zaslalo Řecko LoI, ve kterém žádali o promínutí výkonnostních kritérií, která nebyli sto dodržet v důsledku nepříznivé politické situace. Dále také zaslali upravený harmonogram pro

³⁵ Greece: Request for Stand-By Arrangement [online]. *INTERNATIONAL MONETARY FUND*. [cit. 22. 1. 2021]. <https://www.imf.org/external/pubs/ft/scr/2010/cr10111.pdf>

³⁶ IMF Survey: IMF Board Approves €28 Billion Loan for Greece [online]. *INTERNATIONAL MONETARY FUND*. 15. 3. 2012. [cit. 22. 1. 2021]. <https://www.imf.org/en/News/Articles/2015/09/28/04/53/socar031512b>

implementaci politik. Tomu bylo vyhověno výkonnou radou dne 16. ledna 2013.³⁷ Rada souhlasila s vyplacením potřebné částky a akceptovala upravený program.

Zpráva k prvnímu a druhému přezkumu byla vydána společně a hodnotí pokrok Řecka jakožto pomalý a neefektivní, což komplikovalo postup do budoucna. V rámci třetího přezkumu, který byl zakončen v květnu 2013, byly Řecku přiznány další výplaty SDR, jelikož postupovalo dle dohodnutého programu a nebylo nutné provádět programové změny. Dne 17. července 2013 byl zaslán LoI ve kterém byla popsána aktuální zlepšující se situace a žádost o schválení další výplaty SDR. Byly provedeny aktualizace v programu politik a také žádost na vzdání se tří výkonnostních kritérií, která měla být splněna do konce června, ale v té době nebyly k dispozici potřebná data – stav státního dluhu, domácí nedoplatky a saldo úředního sektoru.³⁸ Po provedení čtvrtého přezkumu a jeho schválení byl umožněn další nákup SDR a upuštění od výše zmíněných kritérií. Přesto bylo zhodnoceno, že ekonomika Řecka se mírně zvedá, ale je negativně ovlivněna vysokou nezaměstnaností (která paradoxně byla způsobena úspornými opatřeními vlády). Pátý, a také poslední, LoI byl zaslán dne 14. května 2014, kdy Řecko žádalo o upuštění výkonnostních kritérií v oblasti domácích nedoplatků. Dokončením přezkumu tak bylo celkově vyplaceno Řecku 10,22 miliard SDR. Pro přepočítání: ke dni 30. května 2014 byl kurz SDR na EUR ve výši 1,132120³⁹ a dle historie čerpání 10 224 500 000⁴⁰ SDR, což činí 11 575 360 940 EUR.

³⁷ IMF External relations department. Press Release: IMF Executive Board Completes First and Second Reviews Under Extended Fund Facility Arrangement for Greece and Approves €3.24 Billion Disbursement [online]. *INTERNATIONAL MONETARY FUND*. 16. 1. 2013. [cit. 22. 1. 2021]. <https://www.imf.org/en/News/Articles/2015/09/14/01/49/pr1313>

³⁸ Greece: Letter of Intent, Memorandum of Economic and Financial Policies, and Technical Memorandum of Understanding [online]. *INTERNATIONAL MONETARY FUND*. [cit. 24. 1. 2021]. <https://www.imf.org/external/np/loi/2013/grc/071713.pdf>

³⁹ Currency units per SDR for May 2014 [online]. *INTERNATIONAL MONETARY FUND*. [cit. 24. 1. 2021]. https://www.imf.org/external/np/fin/data/rms_mth.aspx?SelectDate=2014-05-31&reportType=CVSDR

⁴⁰ Greece: History of Lending Commitments [online]. *INTERNATIONAL MONETARY FUND*. [cit. 24. 1. 2021]. <https://www.imf.org/external/np/fin/tad/ex-tarr2.aspx?memberkey1=360&date1Key=2021-01-31>

I přes tuto částku další zprávy o vývoji Řecké ekonomiky nejsou příznivé tak, jak by pro mezinárodní společenství bylo potřebné.

Z výše uvedeného je patrné, že krize v Řecku nebyla po stránce aplikace korigována adekvátně. Implementace a aplikace stanovených radikálních opatření zastihla veřejnou správu nepřipravenou čelit následnému nárůstu nezaměstnanosti. Tyto neřešené nedostatky vyústily ve vznik tzv. „Anti-austerity movement in Greece“, neboli hnutí proti úsporným opatřením, které zajistilo pořádání demonstrací a stávek po celém státě. Stagnoval tedy průmysl, služby a s nimi spojený cestovní ruch. Konečně pak i samotná generální ředitelka Christine Lagarde přiznala, že úsporná opatření Řecké ekonomice uškodila.⁴¹

Ekonomická situace v Řecku se v průběhu let více stabilizovala a byl zaznamenán růst HDP, avšak v roce 2020 přišel kritický rok a HDP znamenalo roční propad o skoro 10 % v důsledku zasažení světa pandemií.

IRSKO

Bývalo také označováno jakožto „keltský tygr“. *„Tato země byla během 80. a 90. let příkladem úspěšných reforem, včetně snížení státního dluhu. Koncem 90. let však Irsko vstoupilo do eurozóny – a začaly se dít věci. ... Koncem roku 2009 činil poměr úvěry HNP již 279 %. Ekonomika měla za sebou úvěrovou deflaci, ale hospodářství klesalo rychleji.“*⁴²

Irská ekonomika se nevyznačovala podvodným výkaznictvím a jeho vstoupení do Eurozóny nebylo nikdy označováno za podvodné. Do roku 2008 vykazovalo velmi prosperující ekonomiku, která byla benevolentní v případě daní či daňových úlev. Byla (a stále je) označována jako tzv. „daňový ráj“. Tyto politiky však připravily státní rozpočet o potřebná aktiva, proto v případě příchodu krize nedisponovalo Irsko potřebným kapitálem pro zmírnění dopadů.

Prvním krokem byla emise státních dluhopisů, která poskytla Irsku čas. Přesto s pokračující celosvětovou krizí byla navýšena rizikovost u dluhopisů zemí postižených krizí, což vedlo k dále rostoucímu

⁴¹ Elliott, L., Inman, P., Smith, H., IMF admits: we failed to realise the damage austerity would do to Greece [online]. *Guardian News & Media*. 5. 6. 2013. [cit. 24. 1. 2021]. <https://www.theguardian.com/business/2013/jun/05/imf-underestimated-damage-austerity-would-do-to-greece>

⁴² Kohout. *Finance po krizi: Evropa na cestě do neznáma*, s. 273

státnímu dluhu. Proto ke konci roku 2010 požádalo Irsko MMF o finanční pomoc.

Dne 3. prosince 2010 zaslali irský ministr financí Brian Lenihan a guvernér Irské národní banky Patrick Honohan Letter of intent s žádostí o poskytnutí finančních prostředků. V úvodních slovech popsali dříve neopakovatelnou situaci a žádali čerpání 19, 5 miliardy SDR v rámci programu Rozšířené facility fondu (EFF) po dobu 3 let. Irsko splňuje podmínky země, která má nerovnováhu v platební bilance a pomalý růst hospodářství, které stanovuje oddíl I § ii) písm. a) i b) rozhodnutí o EFF. Doba poskytnutí je v souladu s oddílem II § 3 rozhodnutí. Dle oddílu II 2 písm. a) rozhodnutí je v MEFP uveden program a cíle, které povedou k zajištění stability. Prior action bylo schválení upraveného státního rozpočtu, uvedené v bodě 22 MEFP.

V memorandu o porozumění zvláštním podmínkám jsou pak vymezeny konkrétní akce, které Irsko plánuje a zavazuje se je učinit. Rozvrženy jsou do dvanácti čtvrtletních kontrol ze strany MMF. Program Irska se především zaměřuje na restrukturalizaci bankovního sektoru a podporu trhu. Převážně z důvodu pro zajištění připravenosti bank v případě další krize. Byly navýšeny daně a snižovány počty státních zaměstnanců. Tento program byl schválen výkonnou radou dne 16. prosince 2010⁴³ a tímto schválením vzniká Irsku závazek. První a druhý přezkum byl ukončen v květnu 2011. V počátku roku 2011 byla ustanovena nová vláda. Dle očekávání Irská politika vedla správným směrem a dochází ke snižování dopadů krize. Probíhá hluboká restrukturalizace bankovního sektoru a narůstá nezaměstnanost, což vede ke stávkám a brzdí se tak výroba a chod trhu. Ke dni 16. května 2011 byl přezkum dokončen a bylo tak schváleno čerpání finančních prostředků.

V září téhož roku proběhl třetí přezkum. Irsko se nadále věnuje detailní reformě bankovního sektoru a také se zvedá důvěra v dluhopisy. Byl zaznamenán nárůst HDP i přes negativní prognózy s ohledem na celosvětový propad ekonomik. Dokončením přezkumu byla schválena další výplata SDR.

Dne 28. listopadu 2011 byl zaslán LoI ve kterém Irsko dokládá splnění podmínek. V příloženém MEFP pak popisuje svůj následný postup

⁴³ IMF External relations department. Press Release: IMF Executive Board Approves €22.5 Billion Extended Arrangement for Ireland [online]. *INTERNATIONAL MONETARY FUND*. 16. 12. 2010. [cit. 24. 1. 2021]. <https://www.imf.org/en/News/Articles/2015/09/14/01/49/pr10496>

politik a programů. Rada dokončila přezkum a dle zprávy je postup Irska pozitivní. Bankovní sektor zesiluje, nezaměstnanost klesá, přesto její míra dále dosahuje nezanedbatelné výše. Pro úspěch je nutné dále pokračovat ve stanoveném programu.

O pátý přezkum bylo zažádáno skrz LoI. Irsko nadále plní stanovené podmínky. Ve zprávě po dokončení přezkumu a tím schváleném vyplacení SDR se uvádí, že bankovní sektor výrazně posílil. Deficit klesl o 10 % na HDP. Irsko jako další postup zaměřuje na reformu nezaměstnanosti. Tedy podpora vzniku nových pracovních míst a také lepší mzdové podmínky pro krizí postižená pracovní místa. Šestý přezkum vykazoval analogická zjištění.

V průběhu sedmého přezkumu v září 2012 se na progresu Irské ekonomiky podepisuje nepříznivá celosvětová finanční situace. Bankovní sektor nedokázal zvýšit výkonnost a jeho regulace je nákladná. Tato situace je přenesena i do osmého přezkumu, kdy Irsko nadále plní podmínky a má příkladné reformy, ale je velmi ovlivněno nestabilní situací na světové úrovni.

V březnu 2013 proběhl devátý přezkum, který přinesl pro Irsko pozitivní výsledky. Byl zaznamenán růst HDP i pokles nezaměstnanosti, ačkoli výše není stále ideální. Kapitál také přinášel prodej státních dluhopisů.

V průběhu desátého a jedenáctého přezkumu se stav Irské ekonomiky nadále zlepšoval, ačkoli byl zaznamenán mírný pokles. Navyšuje se zaměstnanost, avšak více než 50 % nezaměstnaných se potýká s dlouhodobou nemožností uplatnění. Bankovní sektor nadále není schopen efektivně poskytovat soukromé úvěry.

Dne 29. listopadu 2013 byl zaslán poslední LoI. Irská vláda v něm hodnotí průběh záchranného balíčku, který MMF poskytl společně s implementacemi politik. Obecně postup hodnotí kladně, jelikož zavedená opatření navýšila růst HDP, snížila deficit státního dluhu a reformovala bankovní sektor. Tímto se zvýšila konkurenční schopnost Irska a také jeho důvěryhodnost na mezinárodních trzích.

Přesto pomyslnou „daní“ za pozitiva opatření byla vysoká nezaměstnanost, která se projevila, stejně jako u Řecka, demonstracemi. Tehdejší premiér Irska (také „taoiseach“) Enda Kenny v polovině listopadu zvolil rizikovou cestu a oznámil, že Irsko zcela opustí záchranný program

MMF a tím se „osvobodí od spárů IMF“.⁴⁴ Tento risk se vyplatil a ekonomika Irska dále stoupala.

Ve srovnání s Řeckým případem lze zaznamenat značný úspěch Irska, které dokázalo z hluboké krize oživit a ozdravit svou ekonomiku.

PORTUGALSKO

I zde se na ekonomickém vzrůstu poznamenala celosvětová finanční krize z roku 2008. Byl zaznamenán pokles produktivity práce a snížení exportu. V souvislosti s tímto se navyšovala nezaměstnanost.

S prohlubující se krizí se dosavadní situace zhoršovala. Narůstal deficit státního dluhu i nezaměstnanost. Vládou přijatá opatření nezvládla flexibilně reagovat na zastavení postupu krize. V roce 2010 přijala vláda program stability a růstu – „Programa de Estabilidade e Crescimento“ – též PEC. Jednalo se o několik dokumentů, které zaváděly úsporná opatření, jejichž cílem bylo snížení deficitu státního dluhu. Jednalo se především o škrty na veřejné výdaje či zvýšení daní. V tomto roce dosáhl státní dluh 100, 2 % HDP.⁴⁵

Tento negativní výhled následně ovlivnil trh s dluhopisy, který již byl otřesen situací v Řecku. Ztracená důvěra investorů se projevila na zvýšených rizikových přírážkách.⁴⁶

V souvislosti s těmito okolnostmi Portugalsko požádalo dne 17. května 2011 na základě předchozích jednání o finanční asistenci. Letter of intent zaslal ministr financí Fernando Teixeira dos Santos a guvernér portugalské národní banky Carlos da Silva Costa, kdy žádají o program rozšířené facility fondu (EFF). V bodě 3 LoI žádají zavedení programu na tři roky, což je v souladu s oddílem II § 3 rozhodnutí o EFF. Portugalsko splňuje kvalifikační podmínky stanovené v oddílu I § ii písm. a) i b) – tedy jedná se o zemi, která se potýká s nerovnováhou platební

⁴⁴ Stewart, H. Ireland quits IMF bailout: Kenny reaps political reward but is the wager risky? [online]. *Guardian News & Media*. 14. 11. 2013. [cit. 30. 1. 2021].

<https://www.theguardian.com/world/2013/nov/14/ireland-quits-eu-imf-bailout-kenny>

⁴⁵ Státní dluh vyjádřený jako procento z HDP [online]. *Google*. [cit. 30. 1. 2021].

https://www.google.com/publicdata/expire?ds=ds22a34krhq5p &met y=gd_pc_gdp&idim=country:pt:es:it&hl=cs&dl=cs

⁴⁶ Řecká "nákaza" se šíří: Trhy si vybraly jako dalšího hříšníka Portugalsko [online].

Hospodářské noviny. 26. 4. 2010. [cit. 30.1. 2021]. <https://byznys.ihned.cz/c1-42933350-recka-nakaza-se-siri-trhy-si-vybraly-jako-dalsiho-hrisnika-portugalsko>

bilance a růst ekonomiky je pomalý. V memorandu se pak zavazuje k aplikaci vymezených podmínek. Program byl schválen výkonnou radou 20. května 2011.⁴⁷ Od tohoto data je Portugalsko povinno splnit svůj závazek vyjádřený v memorandu. Prior action, které Portugalsko vykonalo pro start programu jsou uvedeny v MEFP v tabulce 2, zejména se jedná o vypracování souhrnné a detailní zprávy o státních podnicích, které představují pro stát fiskální riziko nebo kompletní soupis daňových výdajů. V memorandu o porozumění zvláštním podmínkám jsou pak vymezeny konkrétní akce, které Portugalsko plánuje učinit pro stabilizaci a růst ekonomiky.

V průběhu prvního přezkumu v září 2011 bylo zjištěno, že Portugalsko plní stanovený plán a dosáhlo mírného pokroku. Stále však zůstává vysoký státní dluh a nutnost strukturálních reforem. Při druhém přezkumu byly taktéž naplněny podmínky a povoleno vyplacení stanovené částky. Jsou prováděna opatření v oblasti regulací daní a reforem bankovního sektoru.

Výsledky přezkumů v roce 2012 (třetí až šestý) byly ovlivněny nepříznivou situací v mezinárodním prostředí. HDP pokleslo o takřka 4 %⁴⁸ a navýšila se nezaměstnanost až na 15 % (a v následujícím roce to bude až 16 %⁴⁹). Postup měl partikulární pozitivní dopad, avšak ne takový, jak se očekávalo. Ve všech žádostech o přezkum bylo také žádáno o zproštění použitelnosti výkonnostních kritérií, jelikož data z nich získávané nebylo možno zkompletovat včas. Byly prováděny reformy v bankovním sektoru, podpory pro nezaměstnané a podpora konkurenceschopnosti.

V roce 2013 proběhly dva přezkumy (osmý a devátý společně). S přihlédnutím k okolnostem předchozího roku, dále zpomalenému

⁴⁷ IMF External relations department. Press Release: IMF Executive Board Approves an €26 Billion Extended Arrangement for Portugal [online]. *INTERNATIONAL MONETARY FUND*. 20. 5. 2011. [cit. 1. 2. 2021]. <https://www.imf.org/en/News/Articles/2015/09/14/01/49/pr11190>

⁴⁸ GDP growth (annual %) - Portugal [online]. *The World Bank Group*. [cit. 2. 2. 2021]. <https://data.worldbank.org/indicator/NY.GDP.MKTP.KD.ZG?end=2012&locations=PT&start=2012&view=bar>

⁴⁹ Portugal - Unemployment rate [online]. *European Central Bank*. [cit. 2. 2. 2021]. https://sdw.ecb.europa.eu/quickview.do;jsessionid=3EA4E25E68CE48855A91D44D3E91F132?SERIES_KEY=139.AME.A.PRT.1.0.0.0.ZUTN

růstu ekonomiky a narůstající nezaměstnanosti bylo nutné, aby v sedmém přezkumu byly upraveny cíle programu. Byly prováděny převážně rozpočtové reformy, reforma pro daň z příjmu právnických osob a také efektivnější vymáhání dluhů společně s reformou soudního systému. Program se také zaměřuje na podporu trhu práce – vyrovnat rozdíly mezd a v souladu s reformou soudnictví také podpořit přístup k soudu ve věcech rozvázání pracovního poměru – pro snížení nezaměstnanosti. Desátý přezkum v únoru 2014 přinesl pozitivní zprávy. Program i stanovená upravená kritéria z předchozích přezkumů byla dodržena. Produkce byla na vzestupu a nezaměstnanost klesá (ačkoli nadále zůstává nepříznivě vysoko).

V dubnu téhož roku proběhl jedenáctý přezkum. Bylo schváleno zproštění platnosti pro výkonnostní kritéria, jelikož potřebná data nebyla zkompletována včas. Dále bylo schváleno prodloužení trvání EFF do 30. června 2014 z důvodu nutnosti posouzení odložených výše zmíněných výkonnostních kritérií. Nadále je produkce na vzestupu společně se zaměstnaností. Portugalsko zaznamenalo úspěch na mezinárodním trhu dluhopisů, kdy pozitivní vývoj zlepšil důvěru investorů. Dále je nutností obezřetnost ve fiskální oblasti.

Při posledním dvanáctém přezkumu bylo zhodnoceno, že ekonomika je dále na vzestupu a nezaměstnanost klesá. Portugalsko posílilo na mezinárodních trzích a získalo finanční stabilitu. Přesto však pro další pozitivní vývoj je nutné, aby si udrželo adekvátní finanční politiky a bylo podrobeno dalšímu monitoringu ze strany MMF.

V dalších letech bylo HDP na vzestupu i po skončení programu finanční pomoci.

Přesto je nutno zmínit analogii k výše uvedeným zemím, že i zde vysoká nezaměstnanost a nepopulární radikální úsporná opatření vedla k demonstracím a celostátním stávkám.⁵⁰

Z výše uvedených a shromážděných dat a také s odstupem času (10 let po začátku krize) zhodnotím průběh užití programů finanční asistence.

Obecně lze shrnout, že úsporná opatření, která se s přijetím finanční asistence pojí, vyvolala ve všech zemích negativní ohlasy, jelikož se

⁵⁰ The Associated Press. Portugal: Austerity Moves Set Off Strike [online]. *The New York Times Company*. 27. 6. 2013. [cit. 2. 2. 2021]. <https://www.nytimes.com/2013/06/28/world/europe/portugal-austerity-moves-set-off-strike.html>

navyšovala nezaměstnanost a často byly zvyšovány daně. Všechny země byly nuceny potýkat se s celostátními stávkami, avšak všechny státy po skončení programu dokázaly zajistit snížení nezaměstnanosti. Přesto pokles v Řecku je pomalý.

Irsko z hluboké recese vyšlo se silnějšími ekonomickými základy a po ukončení programu dokázalo dále navyšovat růst produkce. Dále po ukončení striktně odmítlo další pomoc od MMF. Státní dluh se nadále snižoval, aktuálně dosahuje cca 60 % HDP.⁵¹

Portugalsko mělo s plněním programu problémy, také z důvodu nepříznivé politické situace. Přestože HDP vzrostlo, státní deficit nebyl výrazně snížen, a tak Portugalsko zůstává 3. nejzadluženější zemí EU.⁵²

Řecko zůstává nadále nejzadluženějším státem EU.⁵³ V úvodu k řecké krizi jsem již popsala enormní problém a tím je především jistá nedisciplinovanost v rozpočtové politice. Dále nevhodně zvolená politika programů situaci v Řecku výrazně nezlepšila.

Lze tedy vidět, že programy finanční asistence v konkrétních případech nezafungovaly dle teorií vymezených a předpokládaných tezí.

Velkou otázkou pro téma této práce bylo, zda je působení MMF prospěšné pro mezinárodní společenství. Finanční asistence vede k následnému zadlužování se a podřizování se posudkům MMF. Přesto je nesporným faktem, že získání pomoci od MMF uklidnilo vyhrocenou situaci na trhu. Proto si myslím, že postup Irska, kdy vystoupilo z programu a vrátilo svou ekonomiku do přirozeného běhu bylo správně, avšak patrně to bylo možné díky předchozí pomoci MMF. Dále je mým názorem, že ačkoli je MMF kritizován za postup řešení krize v Řecku, tak není v silách MMF bojovat s nedisciplinovaností samotných fyzických osob. Mimo jiné tato vlastnost vedla i ke vzniku krize těchto rozměrů. Cituji výrok, který mě k tomuto názoru vedl „*Způsob, jakým udržovali přehled nad svými financemi – věděli, kolik peněz bylo schváleno k utracení, ale nikdo neudržoval záznamy, kolik ve skutečnosti utratil.*“⁵⁴ Přístup státu k poskytnuté pomoci patrně velmi ovlivňuje, jaký bude konečný výsledek po „boji“ s krizí.

⁵¹ General government gross debt - quarterly data [online]. Eurostat. [cit. 7. 2. 2021].

<https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/teina230/default/table?lang=en>

⁵² Tamtéž

⁵³ Tamtéž

⁵⁴ Kohout. *Finance po krizi: Evropa na cestě do neznáma*, s. 237.

4.2 Pandemie Covid-19

Koncem roku 2019 byl svět zasažen zprávou o šíření nového viru, lidově označováno jakožto „covid“. Prvním zasaženým státem se stala Čína, kde vypuklo ohnisko nákazy. Šíření viru však zastaveno nebylo a následně zasáhl většinu zemí světa.

V roce 2020 v jarních měsících přistoupily vlády zemí k radikálním a do té doby prakticky nemyslitelným opatřením. Byl omezen pohyb obyvatelstva, uzavřeny byly služby i výroby a proběhlo prakticky celosvětové uzavření státních hranic – zákaz vycestování. Poeticky můžeme mluvit o tom, že se zastavil svět. Každá z těchto restrikcí silně, nevratně, a především negativně ovlivnila celosvětovou ekonomickou situaci.

Letní měsíce roku 2020 dovolily uvolnění a světová ekonomika se znovu dala do pohybu. Státy, jejichž příjmy plynou převážně z cestovního ruchu, oznamovaly značné ztráty. Další ztráty a náklady se počítají i s placením odškodnění a náhrad uzavřených podniků. Naneštěstí na konci roku 2020 se situace znovu začala zhoršovat. Země jsou nuceny čelit zvyšujícímu se státnímu dluhu. Roční výpadek ekonomiky způsobil propad, který vzhledem ke stávající situaci, nebude nikdy napraven.

V únoru 2020 generální ředitelka MMF věřila, že šíření viru se omezí pouze na Čínu. Byly proto upraveny předpoklady růstu světové i čínské ekonomiky. Přesto nabádala k obezřetnosti a nastínila možnost využití záchranných programů pro chudší země.⁵⁵ V krátkém čase se situace nevyvíjela dle očekávání a virus se rozšířil mezi státy. Proto byla nucena generální ředitelka přehodnotit stávající stav a 4. března vydala prohlášení, ve kterém oznámila zpřístupnění 50 miliard dolarů pro účely záchrany krizí postižených zemí.⁵⁶

⁵⁵ Arm, W. Remarks by IMF Managing Director Kristalina Georgieva to G20 on Economic Impact of COVID-19 [online]. *INTERNATIONAL MONETARY FUND*. 22. 1. 2020. [cit. 8. 2. 2021]. <https://www.imf.org/en/News/Articles/2020/02/22/pr2061-remarks-by-kristalina-georgieva-to-g20-on-economic-impact-of-covid-19>

⁵⁶ Thomson, A. IMF Makes Available \$50 Billion to Help Address Coronavirus [online]. *INTERNATIONAL MONETARY FUND*. 4. 3. 2020. [cit. 8. 2. 2021]. <https://www.imf.org/en/News/Articles/2020/03/04/sp030420-imf-makes-available-50-billion-to-help-address-coronavirus>

Dne 15. dubna 2020 výkonná rada schválila přijetí nového programu finanční asistence, který byl vytvořen speciálně v důsledku potlačení krize.

SLL – SHORT-TERM LIQUIDITY LINE

V překladu Linka krátkodobé likvidity. Jedná se o nejnovější program finanční asistence, který přímo doplňuje nezvýhodněné půjčky.

Finanční prostředky jsou poskytovány z účtu obecných zdrojů. Kvalifikačními měřítky jsou analogicky jako u FCL silná ekonomická základna a také zdravé a silné finanční politiky.

Jedná se o moderněji zpracovaný nástroj, který má flexibilní ráz a měl by tak adekvátně poskytnout finanční podporu – preventivní či nutnou – v této krizi. SLL je schvalováno na dobu 12 měsíců (krátkodobý charakter pro vyplnění mezery v likviditě, který je či může být způsoben krizí) a jako u jediného nástroje je zde užíván revolvingový přístup. Členský stát tedy může volně disponovat s nákupem a odkupem finančních prostředků a odkupem by se pak automaticky obnovila práva na další nákup.

Markantní rozdíl pak činí stanovení poplatků, kdy je tento nástroj nízkonákladový. Poplatek za službu činí 21 BS ve srovnání s ostatními programy, kdy činí 50 BS (0,50 %). Dále zde nejsou stanoveny přezkumy v průběhu působení programu či po jeho skončení.⁵⁷ Aktuálně nebyl tento program aktivován. Patrně z důvodu novosti a přísných kvalifikačních kritérií.

Nyní MMF poskytuje přibližně 250 miliard dolarů na podporu postižených zemí skrz různé finanční programy a dále pak nástroj oddlužení. Mezi programy jsou pak očekávaně nejvyužívanější nástroj rychlého financování (RFI) a nástroj rychlého úvěru (RCF).

Z dostupných dat zveřejněných na oficiálních stránkách MMF lze vyvodit, že o záchranné programy žádají převážně rozvojové země.⁵⁸

⁵⁷ Short-term Liquidity Line (SLL) [online]. *INTERNATIONAL MONETARY FUND*. [cit. 11. 2. 2021]. <https://www.imf.org/en/About/Factsheets/Sheets/2020/04/17/short-term-liquidity-line>

⁵⁸ COVID-19 Financial Assistance and Debt Service Relief [online]. *INTERNATIONAL MONETARY FUND*. [cit. 11. 2. 2021]. <https://www.imf.org/en/Topics/imf-and-covid19/COVID-Lending-Tracker#EUR>

5 Evropské instituce poskytující finanční asistenci

Pro komplexní shrnutí poskytování finančních prostředků v rámci finanční asistence je nutné zmínit i Evropské instituce, které si dávají za cíl, stejně jakožto MMF, udržení finanční stability. V zakládacích smlouvách obou institutů je predikována úzká spolupráce právě s MMF.

Níže se zaměřím na instituty Evropský stabilizační mechanismus (ESM) a jeho předchůdce Evropský nástroj finanční stability (EFSF). Historické a strukturální vymezení institutu není pro záměr této práce podstatné a výstižně pak bylo popsáno v publikaci „Právní aspekty evropských fondů finanční asistence“ na kterou bude odkazováno v dalším textu.

V preambuli v odstavci (1) rámcové dohody EFSF je ustanoven vznik tohoto nástroje a cíl pomoci zemím Eurozóny. Taktéž je stanovena presumpce spolupráce s MMF při poskytování půjček, a to za srovnatelných podmínek. EFSF poskytuje půjčky, které jsou financovány z emisí dluhopisů a jiných cenných papírů dle bodu (4) preambule rámcové dohody. Žádost o poskytnutí finanční asistence je podmíněna zasláním memoranda o porozumění (obdobně jako u MMF). V tomto memorandu se členský stát zaváže, že splní podmínky. Dle článku 3 odstavci (2) rámcové smlouvy pak posuzují orgány EFSF naplnění postupu dle memoranda. V případě jednomyslného souhlasu předseda vyžádá vypracování konkrétní smlouvy. Například pro Irský program byly stanoveny podmínky v podobě revize bankovního sektoru, opatření pro snížení nezaměstnanosti a snížení státního dluhu.⁵⁹ Tyto podmínky tedy odpovídají záměrům, na které se zaměřil i MMF (viz výše). Trvání EFSF bylo krátkodobé a jednalo se o dočasné řešení akutní krize. *„Posledním financovaným programem byla pomoc Řecku, jejíž expirace vypršela 30. června 2015, po tomto termínu již nebylo možné žádné finanční prostředky z předmětného fondu čerpat. Byť již EFSF neplní roli „aktivního“ programu od 30. června 2013, nadále existuje a plní funkci pasivního příjemce splátek úvěrů od*

⁵⁹ The European Financial Stability Facility (EFSF) - FAQ [online]. *The Wayback Machine*. [cit. 14. 2. 2021]. https://web.archive.org/web/20110205184546/http://www.efs.europa.eu/attachments/faq_en.pdf

*států čerpajících pomoc, vyplácí jistinu a úroky držitelům dluhopisů EFSF a vydává další dluhopisy, neboť splatnost poskytnutých půjček je delší než doba splatnosti dluhopisů vydaných.*⁶⁰

Evropský stabilizační mechanismus je více připraven na spolupráci s MMF. Ve své zakládající smlouvě v *preambuli*⁶¹ v bodě (8) je stanovena úzká spolupráce s MMF a také presumpce řešení finanční asistence s ESM a také paralelně s MMF. Dle bodu (13) preambule pak ESM poskytuje finanční asistenci svým členským státům v okamžiku, kdy je ohrožen přístup k tržnímu financování. V tomto ustanovení také ESM upřednostňuje věřitelskou pozici MMF před svou vlastní. Článek 13 smlouvy zakládá eventualitu společného posuzování v případě žádostí o finanční asistenci. Z výše uvedeného je patrné, že samotný ESM se vůči MMF staví do slabší pozice.

ESM taktéž své půjčky podmiňuje. Je tak stanoveno v oddílu 4 článku 12 smlouvy, kde je stanovena přísná podmíněnost, která je adekvátní ke zvolenému programu finanční asistence. Samotný ESM rozděluje podmínky do tří hlavních oblastí. Jsou jimi podmínky, kterými se upevňuje fiskální oblast – převážně zaměřeno na reformy ve státní správě, snižování státních výdajů a privatizace. Dále pak reformy v oblasti bankovního sektoru. Třetí oblastí je soukromý sektor, kde je zacíleno převážně na trh práce.⁶²

Samotné programy jsou vymezeny ve smlouvě ve člancích 14 až 18 smlouvy, kde je obecné vymezení těchto programů. Jejich přesné vymezení nalezneme v dodatečných dokumentech. V článku 19 si pak ESM vyhradilo právo na změnu programů finanční asistence.

Půjčky makroekonomického ozdravného programu⁶³

Jedná se o půjčky, ve kterých jsou poskytovány finanční prostředky členským zemím, které mají výrazné finanční problémy a nemají

⁶⁰ Nevečeřalová, N., Schweigel, J. *Právní aspekty evropských fondů finanční asistence*. Brno: Masarykova univerzita, 2020, s. 67-68.

⁶¹ V původním znění je tato část označována jakožto „Whereas“. V kontextu celé smlouvy tato část odpovídá použitému překladu.

⁶² Policy conditions attached to loans [online]. *European Stability Mechanism*. [cit. 15. 2. 2021]. <https://www.esm.europa.eu/explainers>

⁶³ Guideline on Loans [online]. *European Stability Mechanism*. [cit. 21. 2. 2021]. https://www.esm.europa.eu/sites/default/files/esm_guideline_on_loans.pdf

adekvátní přístup k finančnímu trhu. Dle článku 2 § 3 písmena a) pokynů jsou Evropskou komisí ve spolupráci s ECB a MMF v memorandu vypracovány podmínky pro uskutečnění makroekonomického ozdravného programu. Především se zaměřují na oslabená místa ekonomické struktury a doporučují se reformy. Výše zmíněné instituce provádějí monitoring dle článku 4 pokynů. Nyní je aktivován ve čtyřech zemích – Itálie, Řecko, Kypr a Portugalsko.

Preventivní úvěrový limit⁶⁴

Jak je z názvu patrné, jedná se o program, který poskytuje finanční prostředky pro preventivní účely (převážně předcházení krizím). Je určen těm členům, kteří mají zdravé a silné ekonomické zásady. Je rozdělen na dvě linky dle článku 2 pokynů.

PREVENTIVNĚ PODMÍNĚNÝ ÚVĚROVÝ LIMIT (PCCL) je určen pro státy, které mají zdravou ekonomickou situaci a politiky. Taktéž se předpokládá, že tato situace bude dále udržitelná. Taxativně vymezená kritéria pro přístup jsou uvedena v článku 2 § 2 písmena a) – f) pokynů. Převážně zahrnují udržitelnou pozici v mezinárodním společenství, stabilní finanční sektor a udržitelný státní dluh.

ÚVĚROVÁ LINKA ZA ROZŠÍŘENÝCH PODMÍNEK (ECCL) umožňuje zemím se silnými ekonomickými základy dosáhnout na tento nástroj, ačkoli nesplňují striktní kvalifikační kritéria jako u PCCL. Dále dle článku 2 § 4 pokynů je stát povinen přijmout opatření, která povedou k nápravě nedostatků.

Dle článku 3 § 4 písmena a) pokynů Evropská komise ve spolupráci s ECB a MMF vyjednává s žádající zemí podmínky ve spojitosti s daným programem. Čerpání pak probíhá z iniciativy žádajícího státu dle článku 4 § 1 pokynů. Žádající stát podléhá zvýšenému dohledu. Aktuálně není tento program aktivován.

⁶⁴ Guideline on Precautionary Financial Assistance [online]. *European Stability Mechanism*. [cit. 21. 2. 2021]. https://www.esm.europa.eu/sites/default/files/esm_guideline_on_precautionary_financial_assistance.pdf

Nepřímá rekapitalizace finančních institucí⁶⁵

V tomto případě se jedná o úzce vymezený program finanční asistence. Je poskytován v případě, že příčina či problém krize pramení z finančního sektoru a fiskální nebo strukturální oblasti jsou dotčeny nepřímo (dle článku 1 § 3 pokynů). Cílem je tedy podpora a reforma finančního sektoru (článek 2 pokynů). Žádající stát musí splnit přístupová kritéria dle článku 3 pokynů. Převážně se jedná o absenci alternativních řešení problémů ve finančním sektoru a také finanční instituce musí být klíčová a její další indisponování by ohrozilo členský stát či Eurozónu. Dle článku 4 § 5 písmena a) pokynů je nutnou podmínkou řešení konkrétních finančních institucí, přijímání legislativních kroků či restrukturalizace uvnitř nebo vně finančního sektoru. Žádající stát následně podléhá monitoringu. Tento program je aktuálně využíván Španělskem.

Přímá rekapitalizace finančních institucí⁶⁶

Tento nástroj je užíván v případech, kdy je ohrožena finanční stabilita Eurozóny a neřešení problému by způsobilo ohrožení ostatních členských zemí. Taktéž se užívá v případě, kdy by alternativní řešení problému mohlo ohrozit pozici a přístup členského státu na mezinárodní trh. Tento cíl je vyjádřen v článku 2 pokynů. Takto ohrožená instituce by měla mít zásadní postavení a vliv, kterým by dokázala ohrozit na Eurozónu nebo žádající stát. Tato ohroženost se posuzuje dle možnosti nesplnění kapitálových požadavků, která určuje ECB (dle článku 3 § 1 písmena a) a b) pokynů). Také je nutné prokázat, že žádající stát není schopen potřebnou finanční pomoc poskytnout sám, nebo by ohrozila jeho přístup k trhu. Podmínky jsou obecně stanoveny ve článku 4 § 7 pokynů. Převážně se jedná o legislativní či strukturální změny a dále podmínky stanovené dle konkrétních institucí. Program není aktuálně aktivován.

⁶⁵ Guideline on Financial Assistance for the Recapitalisation of Financial Institutions [online]. *European Stability Mechanism*. [cit. 22. 2. 2021]. https://www.esm.europa.eu/sites/default/files/esm_guideline_on_recapitalisation_of_financial_institutions_with_notice.pdf

⁶⁶ Guideline on Financial Assistance for the Direct Recapitalisation of Institutions [online]. *European Stability Mechanism*. [cit. 10. 3. 2021]. https://www.esm.europa.eu/sites/default/files/20141208_guideline_on_financial_assistance_for_the_direct_recapitalisation_of_institutions.pdf

Nákupy na primárním a sekundárním trhu⁶⁷

Jedná se o dva programy finanční asistence, kdy se ESM angažuje jakožto věřitel na trzích svých členských států. Tímto podporuje finanční stabilitu a krátkodobě řeší nedostatky likvidity. Převážně se užívají v souvislosti s jiným programem finanční asistence. Nyní nejsou tyto programy aktivovány.

Z výše patrného lze usoudit, že ESM se volně inspirovalo koncepty finančních programů, které vypracoval IMF.

Půjčky makroekonomického ozdravného programu náležitostmi i zaměřením odpovídají programu EFF, kdy se oba programy zaměřují na závažné problémy s financemi a strukturálními nedostatky. Jejich podmíněnost se zaměřuje na reformy těchto strukturálních nedostatků a podporu zdravých politik v ekonomické oblasti.

Linka PCCL je analogická k programu FCL. Tyto programy jsou určeny pro státy se silnou ekonomickou základnou, které přijímají zdravé ekonomické politiky. V obou případech jsou stanovena striktní přístupová kritéria. Podmíněnost zde není, nebo jen ve výjimečných případech. Linka ECCL a program PLL se zaměřují na státy, které mají silnou ekonomickou základnu, avšak nesplňují kritéria dle PCCL/FCL. V těchto případech se podmíněnost zaměřuje na doplnění nedostatků a zlepšení pozice členských států. Tyto programy lze užívat jakožto preventivní řešení krizí.

⁶⁷ Guideline on the Primary Market Support Facility [online]. *European Stability Mechanism*. [cit. 11. 3. 2021]. https://www.esm.europa.eu/sites/default/files/esm_guideline_on_the_primary_market_support_facility.pdf

Guideline on the Secondary Market Support Facility [online]. *European Stability Mechanism*. [cit. 11. 3. 2021]. https://www.esm.europa.eu/sites/default/files/esm_guideline_on_the_secondary_market_support_facility.pdf

Závěr

Cílem práce bylo vytvořit celistvý přehled o vybraných (a aktuálních) programech finanční asistence poskytovaných MMF. Text práce je rozdělen do pěti kapitol.

První kapitola je zaměřena na obecné poznatky o vzniku a fungování MMF. Po druhé světové válce byla podepsána dohoda o vzniku MMF. Dále se kapitola zaměřuje na interní strukturu fondu a výkonné orgány, které zajišťují chod instituce. Taktéž je v kapitole zahrnuto členství států, výpočet kvóty a práva a povinnosti ze členství vyplývající.

Finanční asistenci a jejímu obecnému pojetí je věnována druhá kapitola. Nejprve je vymezen samotný pojem v souvislostech anglického originálu a českého překladu. Následně je definován vznik krizí, které poškodí ekonomickou stabilitu natolik, že je nutno žádat o finanční asistenci. V kapitole je uveden postup členského státu a vymezení právních dokumentů, kterými o poskytnutí žádají.

Meritorní je kapitola třetí, která se zaměřuje na hlubší teoretické poznání programů finanční asistence. Programy jsou převážně vázány na podmíněnost, tedy aktivity, které stát musí učinit před či po získání finančních prostředků. Zejména se jedná o zásahy do oblastí veřejné správy, fiskálních změn či podpora trhu práce. Fond poskytuje svým členům dvě možné formy půjček. Nezvýhodněné půjčky, které jsou financovány z účtu všeobecných zdrojů, jsou přístupny všem členům Fondu. Aktuálně existuje šest programů, jejichž nastavení je přizpůsobeno k řešení různých krizí. Fond dává možnost vymezené skupině svých členů, kteří splňují kritéria „chudých“ zemí, aby využili zvýhodněných půjček. Financování těchto půjček probíhá ze speciálního účtu, který je veden odděleně. Zvýhodnění těchto půjček je ve stanovené nulové procentní sazbě. K dispozici jsou státům tři programy, které jsou „odrazem“ programů nezvýhodněných půjček.

Ve čtvrté kapitole je navázáno na teoretické poznatky předchozích kapitol a aplikováno dle skutečných případů poskytnutí finanční asistence. Jedná se o vybrané země, které byly zasaženy Dluhovou krizí Eurozóny – Řecko, Irsko a Portugalsko. Nejdříve jsou popsány skutečnosti, které

vedly ke vzniku a prohloubení krize v zemích a následně je pak dokumentován vývoj spolupráce s MMF při poskytnutí finančních zdrojů. Přestože obecně mají země stejné příčiny vzniku krize, jejich přístup k řešení je rozdílný a výsledek je pak také odlišný. Z důvodu propuknutí virové epidemie v roce 2020 pak MMF musel bezodkladně reagovat na krizi s ní spojenou. Prozatím navýšil přístupové kvóty a zavedl nový program finanční asistence, který přímo odpovídá na tuto krizi.

Poslední pátá kapitola se věnuje finanční asistenci, kterou poskytují instituce Evropské unie. Mimo společné téma je zde podstatná úzká spolupráce, přímo podřízenost, ESM vůči MMF. Následně jsou zde popsány programy finanční asistence ESM a také jejich komparace s programy MMF.

Mezinárodní měnový fond je celosvětová instituce, která si dává za cíl udržovat stabilitu mezinárodní ekonomické situace. Pro splnění tohoto cíle využívá mimo jiné finanční asistenci. Každá krize má svá specifika, čemuž odpovídá i rozmanitost programů finanční asistence. Přestože výsledky užití finanční asistence jsou různé, tak si myslím, že jejich poskytování napomáhá plnit cíl udržení stability.

Použité zdroje

1. Arm, W. Remarks by IMF Managing Director Kristalina Georgieva to G20 on Economic Impact of COVID-19 [online]. *INTERNATIONAL MONETARY FUND*. 22. 1. 2020. [cit. 8. 2. 2021]. <https://www.imf.org/en/News/Articles/2020/02/22/pr2061-remarks-by-kristalina-georgieva-to-g20-on-economic-impact-of-covid-19>
2. Articles of Agreement of the International Monetary Fund [online]. *INTERNATIONAL MONETARY FUND*. [cit. 13. 1. 2021]. <https://www.imf.org/external/pubs/ft/aa/index.htm>
3. Boughton, J. *The IMF and the force of history: events that have shaped the global institution*. Washington D.C.: International Monetary Fund, 2014.
4. By-Laws, Rules and Regulations Sixty-Fifth Issue [online]. *INTERNATIONAL MONETARY FUND*. [cit. 14. 1. 2021]. <https://www.imf.org/external/pubs/ft/bl/blcon.htm>
5. Candia, M. IMF Executive Board Modifies PRGT Interest Rate Mechanism and Approves Zero Rates on All Low-Income Country Lending Facilities Through end-June 2021 [online]. *INTERNATIONAL MONETARY FUND*. 26. 6. 2019. [cit. 20. 1. 2021]. <https://www.imf.org/en/News/Articles/2019/06/26/pr19239-exec-board-modifies-prgt-intr-rate-mech-approve-zero-rate-all-lic-lend-facilities-june-2021>
6. COVID-19 Financial Assistance and Debt Service Relief [online]. *INTERNATIONAL MONETARY FUND*. [cit. 11. 2. 2021]. <https://www.imf.org/en/Topics/imf-and-covid19/COVID-Lending-Tracker#EUR>
7. Currency units per SDR for May 2014 [online]. *INTERNATIONAL MONETARY FUND*. [cit. 24. 1. 2021]. https://www.imf.org/external/np/fin/data/rms_mth.aspx?SelectDate=2014-05-31&reportType=CVSDR
8. Členské státy [online]. *Informační centrum OSN*. [14. 1. 2021]. <https://www.osn.cz/osn/clenstvi/>
9. Durčáková, J., Mandel, M. *Mezinárodní finance*. Praha: Management Press, 2000.

POUŽITÉ ZDROJE

10. Elliott, L., Inman, P., Smith, H., IMF admits: we failed to realise the damage austerity would do to Greece [online]. *Guardian News & Media*. 5. 6. 2013. [cit. 24. 1. 2021]. <https://www.theguardian.com/business/2013/jun/05/imf-underestimated-damage-austerity-would-do-to-greece>
11. GDP growth (annual %) - Portugal [online]. *The World Bank Group*. [cit. 2. 2. 2021]. <https://data.worldbank.org/indicator/NY.GDP.MKTP.KD.ZG?end=2012&locations=PT&start=2012&view=bar>
12. General government gross debt - quarterly data [online]. *Eurostat*. [cit. 7. 2. 2021]. <https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/teina230/default/table?lang=en>
13. Greece: History of Lending Commitments [online]. *INTERNATIONAL MONETARY FUND*. [cit. 24. 1. 2021]. <https://www.imf.org/external/np/fin/tad/extarr2.aspx?memberkey1=360&date1Key=2021-01-31>
14. Greece: Letter of Intent, Memorandum of Economic and Financial Policies, and Technical Memorandum of Understanding [online]. *INTERNATIONAL MONETARY FUND*. [cit. 24. 1. 2021]. <https://www.imf.org/external/np/loi/2013/grc/071713.pdf>
15. Greece: Request for Stand-By Arrangement [online]. *INTERNATIONAL MONETARY FUND*. [cit. 22. 1. 2021]. <https://www.imf.org/external/pubs/ft/scr/2010/cr10111.pdf>
16. Guideline on Financial Assistance for the Direct Recapitalisation of Institutions [online]. *European Stability Mechanism*. [cit. 10. 3. 2021]. https://www.esm.europa.eu/sites/default/files/20141208_guideline_on_financial_assistance_for_the_direct_recapitalisation_of_institutions.pdf
17. Guideline on Financial Assistance for the Recapitalisation of Financial Institutions [online]. *European Stability Mechanism*. [cit. 22. 2. 2021]. https://www.esm.europa.eu/sites/default/files/esm_guideline_on_recapitalisation_of_financial_institutions_with_notice.pdf
18. Guideline on Loans [online]. *European Stability Mechanism*. [cit. 21. 2. 2021]. https://www.esm.europa.eu/sites/default/files/esm_guideline_on_loans.pdf

19. Guideline on Precautionary Financial Assistance [online]. *European Stability Mechanism*. [cit. 21. 2. 2021]. https://www.esm.europa.eu/sites/default/files/esm_guideline_on_precautionary_financial_assistance.pdf
20. Guideline on the Primary Market Support Facility [online]. *European Stability Mechanism*. [cit. 11. 3. 2021]. https://www.esm.europa.eu/sites/default/files/esm_guideline_on_the_primary_market_support_facility.pdf
21. Guideline on the Secondary Market Support Facility [online]. *European Stability Mechanism*. [cit. 11. 3. 2021]. https://www.esm.europa.eu/sites/default/files/esm_guideline_on_the_secondary_market_support_facility.pdf
22. IMF Extended Fund Facility (EFF) [online]. *INTERNATIONAL MONETARY FUND*. [cit. 16. 1. 2021]. <https://www.imf.org/en/About/Factsheets/Sheets/2016/08/01/20/56/Extended-Fund-Facility>
23. IMF External relations department. Press Release: IMF Executive Board Approves €22.5 Billion Extended Arrangement for Ireland [online]. *INTERNATIONAL MONETARY FUND*. 16. 12. 2010. [cit. 24. 1. 2021]. <https://www.imf.org/en/News/Articles/2015/09/14/01/49/pr10496>
24. IMF External relations department. Press Release: IMF Executive Board Approves €30 Billion Stand-By Arrangement for Greece [online]. *INTERNATIONAL MONETARY FUND*. 9. 5. 2010. [cit. 22. 1. 2021]. <https://www.imf.org/en/News/Articles/2015/09/14/01/49/pr10187>
25. IMF External relations department. Press Release: IMF Executive Board Approves an €26 Billion Extended Arrangement for Portugal [online]. *INTERNATIONAL MONETARY FUND*. 20. 5. 2011. [cit. 1. 2. 2021]. <https://www.imf.org/en/News/Articles/2015/09/14/01/49/pr11190>
26. IMF External relations department. Press Release: IMF Executive Board Completes First and Second Reviews Under Extended Fund Facility Arrangement for Greece and Approves €3.24 Billion Disbursement [online]. *INTERNATIONAL MONETARY FUND*. 16. 1. 2013. [cit. 22. 1. 2021]. <https://www.imf.org/en/News/Articles/2015/09/14/01/49/pr1313>

POUŽITÉ ZDROJE

27. IMF Flexible Credit Line (FCL) [online]. *INTERNATIONAL MONETARY FUND*. [cit. 16. 1. 2021]. <https://www.imf.org/en/About/Factsheets/Sheets/2016/08/01/20/40/Flexible-Credit-Line>
28. IMF Members' Quotas and Voting Power, and IMF Board of Governors [online]. *INTERNATIONAL MONETARY FUND*. [14. 1. 2021]. <https://www.imf.org/external/np/sec/memdir/members.aspx>
29. IMF Precautionary and Liquidity Line (PLL) [online]. *INTERNATIONAL MONETARY FUND*. [cit. 17. 1. 2021]. <https://www.imf.org/en/About/Factsheets/Sheets/2016/08/01/20/45/Precautionary-and-Liquidity-Line>
30. The IMF's Rapid Financing Instrument (RFI) [online]. *INTERNATIONAL MONETARY FUND*. [cit. 17. 1. 2021]. <https://www.imf.org/en/About/Factsheets/Sheets/2016/08/02/19/55/Rapid-Financing-Instrument>
31. IMF Stand-By Arrangement (SBA) [online]. *INTERNATIONAL MONETARY FUND*. [cit. 16. 1. 2021]. <https://www.imf.org/en/About/Factsheets/Sheets/2016/08/01/20/33/Stand-By-Arrangement>
32. IMF Survey: IMF Board Approves €28 Billion Loan for Greece [online]. *INTERNATIONAL MONETARY FUND*. 15. 3. 2012. [cit. 22. 1. 2021]. <https://www.imf.org/en/News/Articles/2015/09/28/04/53/socar031512b>
33. Kohout, P. *Finance po krizi: Evropa na cestě do neznáma*. Praha: Grada, 2011.
34. Králová, K. Role tzv. „cizího faktoru“ Řecká krize v historickém kontextu mezinárodní politiky [online]. *Ústav mezinárodních vztahů*. 28. 9. 2011. [cit. 22. 1. 2021]. <https://www.iir.cz/article/role-tzv-ciziho-faktoru-recka-krize-v-historickem-kontextu-mezinarodni-politiky>
35. Které země používají euro [online]. *Oficiální internetová stránka Evropské unie*. [cit. 20. 1. 2021]. https://europa.eu/european-union/about-eu/euro/which-countries-use-euro_cs
36. Kubišta, V. *Mezinárodní měnové vztahy*. Praha: Oeconomica, 2007.
37. Lamdany, R., Martinez-Diaz L. The Process for Selecting and Appointing the Managing Director and First Deputy Managing

- Director of the IMF [online]. *IMF eLIBRARY*. [13. 1. 2021]. <https://www.elibrary.imf.org/view/IMF017/10136-9781589068636/10136-9781589068636/Ch11.xml?language=en>
38. Marková, J. *Mezinárodní měnové instituce*. Praha: Oeconomica, 2002.
39. Marková, J. *Mezinárodní měnová spolupráce*. Praha: Oeconomica, 2006.
40. Meaning of memorandum of understanding in English [online]. *Cambridge University Press*. [cit. 16. 1. 2021]. <https://dictionary.cambridge.org/dictionary/english/memorandum-of-understanding?q=+memorandum+of+understanding>
41. Nevečeřalová, N., Schweigel, J. *Právní aspekty evropských fondů finanční asistence*. Brno: Masarykova univerzita, 2020.
42. Policy conditions attached to loans [online]. *European Stability Mechanism*. [cit. 15. 2. 2021]. <https://www.esm.europa.eu/explainers>
43. Portugal - Unemployment rate [online]. *European Central Bank*. [cit. 2. 2. 2021]. https://sdw.ecb.europa.eu/quickview.do;jsessionid=3EA4E25E68CE48855A91D44D3E91F132?SERIES_KEY=139.AME.A.PRT.1.0.0.0.ZUTN
44. Řecká "nákaza" se šíří: Trhy si vybraly jako dalšího hříšníka Portugalsko [online]. *Hospodářské noviny*. 26. 4. 2010. [cit. 30.1. 2021]. <https://byznys.ihned.cz/c1-42933350-recka-nakaza-se-siri-trhy-si-vybraly-jako-dalsiho-hrisnika-portugalsko>
45. Sedláček, P. *Mezinárodní měnový fond ve 21. století*. Praha: C.H. Beck, 2008. Beckova edice ekonomie.
46. Short-term Liquidity Line (SLL) [online]. *INTERNATIONAL MONETARY FUND*. [cit. 11. 2. 2021]. <https://www.imf.org/en/About/Factsheets/Sheets/2020/04/17/short-term-liquidity-line>
47. Special Drawing Rights (SDR) [online]. *INTERNATIONAL MONETARY FUND*. [14. 1. 2021]. <https://www.imf.org/en/About/Factsheets/Sheets/2016/08/01/14/51/Special-Drawing-Right-SDR>
48. Státní dluh vyjádřený jako procento z HDP [online]. *Google*. [cit. 30. 1. 2021].

- <https://www.google.com/publicdata/expire?ds=ds22a34krhq5p &met y=gd pc gdp&idim=country:pt:es:it&hl=cs&dl=cs>
49. Stewart, H. Ireland quits IMF bailout: Kenny reaps political reward but is the wager risky? [online]. *Guardian News & Media*. 14. 11. 2013. [cit. 30. 1. 2021]. <https://www.theguardian.com/world/2013/nov/14/ireland-quits-eu-imf-bailout-kenny>
 50. The Associated Press. Portugal: Austerity Moves Set Off Strike [online]. *The New York Times Company*. 27. 6. 2013. [cit. 2. 2. 2021]. <https://www.nytimes.com/2013/06/28/world/europe/portugal-austerity-moves-set-off-strike.html>
 51. The European Financial Stability Facility (EFSF) - FAQ [online]. *The Wayback Machine*. [cit. 14. 2. 2021]. https://web.archive.org/web/20110205184546/http://www.efsf.europa.eu/attachments/faq_en.pdf
 52. The IMF at a Glance [online]. *INTERNATIONAL MONETARY FUND*. [cit. 15. 1. 2021]. <https://www.imf.org/en/About/Factsheets/IMF-at-a-Glance>
 53. Thomson, A. IMF Makes Available \$50 Billion to Help Address Coronavirus [online]. *INTERNATIONAL MONETARY FUND*. 4. 3. 2020. [cit. 8. 2. 2021]. <https://www.imf.org/en/News/Articles/2020/03/04/sp030420-imf-makes-available-50-billion-to-help-address-coronavirus>
 54. Where the IMF Gets Its Money [online]. *INTERNATIONAL MONETARY FUND*. [cit. 16. 1. 2021]. <https://www.imf.org/en/About/Factsheets/Where-the-IMF-Gets-Its-Money>